

assembly of the LORD. ¶ 10. When thou goest forth in camp against thine enemies, then thou shalt keep thee from every evil thing. 11. If there be among you any man, that is not clean by reason of that which chanceth him by night, then shall he go abroad out of the camp, he shall not come within the camp. 12. But it shall be, when evening cometh on, he shall bathe himself in water; and when the sun is down, he may come within the camp. 13. Thou shalt have a place also without the camp, whither thou shalt go forth abroad. 14. And thou shalt have a paddle among thy weapons; and it shall be, when thou sittest down abroad, thou shalt dig therewith, and shalt turn back and cover that which cometh from thee. 15. For the LORD thy God walketh in the midst of thy camp,

to deliver thee, and to give up thine enemies before thee; therefore shall thy camp be holy; that He see no unseemly thing in thee, and turn away from thee. ¶ 16. Thou

יפקדו ה' : ם פתחא מנהא אלקיך ולשמרת
 11 מכל דבר רע: פתחא בך אש אשר לא יגדל
 פהר מקנה לילה וצא אל מחוץ לפתח לא יגדל
 12 אל תעוד הפתח: והנה לפנות ערב יתבן פתח
 13 וכבא השמש יבא אל תעוד הפתח: וכל פתח לך
 14 מחוץ למקנה וצאת שמה חוץ: ויתר פתח לך ער
 אגוד והנה בשבתך חוץ הפתח כה ושבת וכפת
 15 את אצטק: פי דנה אלתיך מתחלף ופקדו מקנה
 להצילך ולתת איביך לפניך והנה מתנה קדוש ולא
 16 יראה בך ערות דבר ושם מאתריך: ם לך

והפלת המתנה וצריך לחזור ולתפול וכו' ויש בזה
 פני רעים והבאור כפי על:
 ד- ונענין לכו רואה את הערות יש פלוגתא במצא
 [מ"ז]: ובפסוק זה הפסק האמר ויאר הדברים
 כיון שזאת מלכת ואין ערות מלת ואין באן משם לא
 יראה בך ערות וכל אלא שבו ואל לדעתה לכת
 חיצונית ובפסוק שחלף הוא את הערות ואמר לך והמש
 שבו שחלפה הערה שכתבה שניה לא יראה ערות
 והלך הוא עקר מה שכתבה של האדם בשעה שחלפה
 וקרא ביה וכו' הערות והי סודותיו וכו' ויגדל יגד
 הפסק באמר אין באן גלו ערות כלל וכל דעונו חלף
 שראו באמר כלל רואה את הערה ולא מצוי במצא
 אין קפוא כלל רואה את הערה ולא מצוי במצא
 ובפסקים היו זה רק לק"ש והפלה ונראה לכו לכל
 הרבה יש קפוא וכו' כיון שכתב שם שם פסוק
 והי בק"ש והפלה ורואה כי שכתב בק"ש דור וקרא
 כשכל רואה את הערות [מכור וכו'] ולע"ז אינו כן
 ולא מצוי חוץ רק בנראה וערה ונראה וכו' משמע
 טראשנים שלא הוכיח זה [ועפ"ז מי ט"ל מק"ש אלא
 כשנתמלא לוי עבד לא מנצל ולא יתעורר מי ענין אל]:

1 ונצטת למדים שמי ששוכב ערום אף אם יתבאר
 במלת על כל טעם תל ראש אמר במשם רואה
 ערה כלומר שאין הפסק בין עינו להערה והאילו
 חכמה ער צאוד ראו יש הפסק בין עינו לערה מ"ש
 אמר משם לא רואה את הערה וצריך להערה בין לכו
 לערות וזה שכתב רבנו רמ"ז במע"א א' וזה ישן ערום
 במלת צריך לזקק במלת על לכו ואו יקרא משם
 דלכו רואה את הערה אמר ע"ל ומכילא רבו וצד
 כששוכב בחלוקי וטעם שכתב וצריך הפסק בין לכו
 לערות [ומכ"ז נקט לכו ערום משום דנמנעל עס מילי
 כפי"ז יש במד' ורמ"ז]:
 2 פשוט הוא דכששוכב ערום אף אם יתחזק על לכו
 לא סתם נכשל טעם ערום מלכו למטה שרד ער
 ראוה ערה כמש"ל אלא אם כמות מלכו למטה ער
 סתם ונתן אף שכלכו ולמטה הוא ערום לכו לכו
 לענין ק"ש ושאר רבותי ראו באן מלי ערה מלכו
 ולמטה רק כמלה צריך לכמה עס מלכו למטה
 דודו יתעורר לכו למלך ואינו סודר א"צ חזק שכתב
 רבנו רמ"ז במע"א א' וזהו מלכו וצד על מצוי
 לכמה מפתח ולמטה אע"פ שכתבו למטה וזה
 ערום

עם אצו תעם אמו אמר ונבאן לא מחדן רק לענין
 ק"ש אם מחדן כערות לענין ק"ש אם לא וכל יש
 טע"ז ש"ן בריתם אלו בין שני דברים בין שני נפשות
 [מ"ז וממלך קטת כמ"ל פס"ז מ"ש דע"ל]:

א- כהן כי תצא מתנה וכו' כי ה' אלהיך מתחלף בקרב
 מתוך וכו' והנה מתוך קדוש ולא יראה בך ערות
 דבר ומבאר דכל מקום שיש קדושה השם כבו כמה
 והפלתה שזאתו והשם ובתו שם היה בתוך המטה
 כמבאר בהמשך וטעם מ"ל על פסוק כי ה' אלהיך
 מתחלף בקרב מתוך ות השם שזאתו וכו' כמבאר במטה
 [מ"ז]: ונצטת על שני דברים שהתנה דודו קדוש וכו'
 שורה צריך לצאת נקבו היה סברה לצאת סודו
 לסתם כמפורש בורה שם הוי רצואה אמר לדברואה
 כמקום קדוש והשנה שלא יראה שם ערות במקום
 קדוש ואם אף ממש ערות דבר על עניניה כבו שדעתם
 אנקלוס מ"ס מדינתה רבנה עכירה לשם ערות כ"ש
 וערות אורה להתראות:
 ב- וכו' דאילו כמבאר אכר הכתוב ק"ל רואה העומר
 ומתפלל או קורא ק"ש או מברך שמוכי' שם קדושו
 כמה פסוקים ובכ"ז לכו לכו שצד שהפסק ששכ"ו
 וזהו נכו משם בריתם אלו כיון שזואה ומערה דכל מבינו
 פשוטה דהיי במתה שניה כתי מעשה והביתו יל
 בשבת [מ"ז]: וק"ש מלשון התורה רבפס אחר סמו
 צואה פתחה רבצואה אברה וורה מתוך קדוש
 ומכילא דכו ברהורו תורה אמר אכל בערות כתי
 דבר ש"ל דרובו אמר חרות מרת ע"ש וזה יסוד
 לדבריה רעים שזבאר בענין זה וכל מין לסוד חרות
 הן שכתב הן שבעלם הן מדרש הן חז"ל הן שאר פסרי
 קדוש אמר כלמסך ברות אחר משם דברים אלו דכל
 דבר חרות הם שבתו והקדושים בודע וקרינו בוד
 והנה מתוך קדוש ולא יראה בך ערות דבר:
 ג- ולפני מחר רבשעה שקורא ק"ש או מתפלל או מברך
 או לומר תורה אמר ליהוה נכו עינו אית מין ערה
 גלוה בין של זכו בין של נקבה וזהו רואה בך ערה
 דבר כלומר כן כמבאר שניה שק"ל לא יראה ערה
 וכו' בשבתו כמבאר אף שאנו רואה אורה וכו' אם מציעה
 עינו לכל לראות ערות מתוך לא מתי דלכו כתיב לא
 יראה בך ערות דבר חרות לא בשעת ערה דבר
 חרות לא יראה רואה בך ערות דבר בשעת ערה אחר
 מתחלף בקרב רואה בך ערות כמ"ל כנס סלמ"ז]:

ד- וזהו אמר ה' רואה מראיתוהו אלא שאין לזקק עליו
 כפי שזואה לא שאין כו טענה [מכ"ז מ"ל ר"ס א']
 וכנראה הוי עשה וזהו מתוך קדוש [מ"ז] ואומרים אלו
 ומכילא משאר אומרים דיש ביה בתוך שמים כמבין

השגחה

הלכות ק"ש סמן ער

ערוך

ערום מותר לקרות ק"ש אבל להתפלל אמר עד שיכמה
כבו עכ"ל וגם מאחריו כנגד לבו צריך להיות מכוסה
ממעט שבארנו [ול"כ הי"ד סק"ט]:

ה' כהב רבינו הרמ"א במעוף א' דה"ה אם לבו רואה
ערות חבירו אמר עכ"ל וכ"כ הפוסק וצריך ביאור
ויש מי שפי' כגון ששנים עומרים במים ולב האחד אינו
רואה ערות עצמו לפי שהוא מכוסה בכגד אלא שרואה
ערות חבירו שאינו מכוסה ואמר לקרות ואף ע"ג שעיניו
היץ למים ומסתכל בחיץ ואינו רואין את הערוה אלא
שלבו רואה ערות חבירו נמי אמר [ג"ח] והנה פ"י זה
לא א"ש לפי מה שפסקי רבותינו בעלי הש"ע לקמן ס"ס
ע"ה דעצימת עינים מהני בערות חבירו ע"ש וכ"ש בה"ע
שעיניו חוץ למים ומסתכל בחיץ ואמח שבשם יש תולקים
על דין זה כבו שיתבאר שם מיהו עכ"פ טונת רבינו
הרמ"א א"א לפרש כן לשיפתם בשם:

י' ויש מי שפי' כשאין הפסק בין לבו לערות חבירו
[מנ"ח סק"ח] כגון שישנים תורה מליה א' ערומים ואין
נוגעים ול"ו וערות עצמו מכוסה בכגד וראשו חוץ לחלוק
[פמ"ג] ורק לבו רואה ערות חבירו אבל עיקר דין זה
הסוה דמג"ל להחמיר בלבו רואה ערות חבירו והרי
איסור זה הוא דרבנן ולהדיא משמע מרש"י [כ"ד. ד"ס
ואס"ל] ומר"ם [ד"ה ט"ס] ראין חשש בזה ע"ש [ותכני
העסקים זקנים חוץ סוס קעס דכריו ע"ש]:

י' ולענין נראה טונה אחרת בדבריהם דבאמת בדברי
המור והש"ע לא נתבאר ענינים אלו כפרטיה והיינו
שעיס רואה את הערוה דהו איסור תורה אלא כפרטיה והיינו
אלא המה קיצרו ואמרו דלבו רואה את הערוה אמר
ובה כללו הכל כמבואר למעין ובענין ראית ערות
חבירו לא הוכיחו כלל כפי' זה ורק בס"ע"ה כהבו
דאמר לקרות כנגד ערות אחרים ולכן כבאן כללו בקוצר
דברים דין זה ואמרו דלבו רואה ערות חבירו אמר ואין
כוננם על לב ביחוד אלא כלומר דאם לבו כנגד ערות
חבירו והיינו ששכבים פנים כנגד פנים ערומים אף
שכלבו יש הפסק ס"ס דרי ערות חבירו גלו נגד פניו
וזה קעין הדין שנתבאר בס"ע"ג שצריך הפסק כנגד בין
שניהם ע"ש אבל אין כוננם שיהא סמך דומה לשלבו
רואה ערות חבירו לרואה ערות עצמו:

י"א איתא במכסה [י':] העוסר כבית ערום לא יוציא
ראשו חוץ לחלוץ ויקרא ק"ש וכיון רבית דהי קניעות
במל ראשו לנבי רובו והוי כראש כבית ורואה את
הערוה ולא דמי למציא ראשו חוץ לחלוקי וכן הדין
כששוכב ערום ככילה והיינו קלעים הפרוסות סביב
המטה לא יוציא ראשו חוץ לכילה ויקרא ק"ש כשהכילה
גבוה עשרה והוי סכום חשיבות כבית והוי כראשו בתוך
הכילה אבל אם אינה גבוה עשרה דהי כחלוקי ויכול
לדציא ראשו חוץ לכילה ולקרות ק"ש כן הוא בגמרא
שם ולא חייש כאן הש"ס ללבו רואה את הערוה [מוס'
טס] כלומר דלא מיידי בענין זה ויכול לעשות חציצה

בין לבו לערוה ולמרא שהפוסקים לא הביאו דין זה
כלל [ומנ"ח כתב מסוס דקיי"ל לבו רואה את הערוה
אמור ע"ש ולי"ע מה ענין זל"ו ונידולמו הכוונת ה"י ב'
מעבדי לוי דין זה צבית וכמנדל לענין צרכות ע"ש וכיון
דכ"ס דילן פשיטא למוסרף חוץ לחוץ לסיכונמי והס"ל
כתב דלולוי יש לחלק בין צרכות לק"ש ע"ש ואינו מוכן
ולע"ג על כר"ס כצדקה סכניא סיודולמי והרי ס"ס
חולק עליו ולכד דקדוקו של סמנ"ח ומנ"ח סניא מירוסלמי
רק מענדל של ע"ס חכל צלמח גס צבית צעיא צירוסלמי
סס ולי"ע דור"ק]:

י"ב הרוחץ ערום במים צלולים ורוצה לשנות אינו נחשב
כגלוי ערוה כיון שערוהו במים נחשב ככיסוי אך
ראשו צריך לכסות באיזה כיסוי דאמר לברך בגלוי
ראש וכיסוי ביד לא מהני לענין ברכה ולענין לבו רואה
את הערוה אם לבו למעלה מן המים דהי המים הפסק
בין לבו לערוה ואם לבו למטה מן המים צריך הפסק
נגד על לבו שהרי הלב והערוה בתוך המים והלב רואה
את הערוה וכך היה טהג ר"ח לכסות בכגד מכבו ולמטה
כשהיה רוחץ [כ"י] ורוקא בכגד אבל כידיו לא מהני
שמן זה במים צלולים אבל אם היו המים עכורים כאופן
שאין איבריו נראין בהם והי המים עכורים כאופן
דהמים עצמן דהי הפסק בין לבו לערוה ובתנאי שלא
יהיו סרוחים דבמרחוק אמר לברך שום ברכה וכשהיו
יושב במעין שקרקעיתו עפר יכול לעשות גם מצלולין

ועבורין שערבין בגלוי ובכלי לא שייך זה כמבין ויראה
לי שאם חוץ כבודית במים והמים נתלכט מהגורית דהי
כעכורים ויש מי שהולק ואמר דאף בשלבו למעלה מן
המים לא מהני וצריך הפסק מליה על לבו [פ"ה] ואינו
מותר כלל [ועיינמי דכריו ולא מלמתי כסס קעס כעיקר
ע"ש]:

י"ג כתב רבינו הב"י בסעף ב' דרוקא בכגד אבל בידים
לא דהי כיסוי עכ"ל וכמו שבארנו ובסעף ג' כתב
דאם האדם מחבק טפו כדועותיו דיינין ליה כהפסקה
עכ"ל כלומר אע"ג דכיסוי לא הוי נידוי זה משום דלא
שייך כיסוי במין במינו אבל מצד הפסקה מהני גם במין
במינו ולכן בחיבוק ידים סביב העוף מקרי הפסק בין
לבו לערוה [מנ"ח סק"ז וכ"י] ויש חולקים כזה דהא כיסוי
ודאי עדיף מהפסקה וכיון דבכיסוי אינו מעיל כ"ש
בהפסקה [פ"ה] ונחש"ל סק"ח כסס ה"ס טוולו] ודעה
ראשונה ס"ל דלאו דהפסקה עדיף מכיסוי אלא כלומר
דכיון שיש דבר המפסיק יהיה מה שיהיה שכן אין הלב
רואה את הערוה אבל כיסוי אינו הפסק אלא שמכסה
למטה מן הלב ואין יכמה בבשרו את כשרו [ול"ל טזו
טונת ה"ח סק"ג ע"ש]:

י"ד הדבר המפסיק בין לבו לערוה א"צ שהדבר יהיה
קשור כמו תורה אלא כיון שהכגד כלה למטה מן
הלב דהי הפסק וכן אם הכגד מהחיל למטה מן הלב
כמו מכנסים דהי הפסק כמו שיתבאר בסימן צ"א ורק
שהכגד

שהכגד יהיה טונת על בשרו או על חלוקי:
מ"ן לא קפדינן רק על לבו רואה את הערוה ממעט
שנתבאר במעף ה' אבל שארי איברים כשרואין
את הערוה לא חיישינן להו דלכד העיני והלב אין בהם
חשיבות כמבין אבל כשאחר מאיכרו טעג בערוהו או
בערות חבירו אמר לקרות ק"ש או להתפלל ואפילו
ידידותיו שהערוה שוכבת עליהן כששוכב צריך להפסיק
בכגד או להרחיק בענין שלא יגע הגוד בהן ויש מי
שפתיר בבניו הקטנים כשטעג בערוהן ויש אוסרין וכן
עיקר כן הסכימו הגדולים [כ"י ומנ"ח סק"ט]:

מ"ן ודע שבאשה ליכא דין לכה רואה את הערוה כיון
שערוהה למטה ולפיכך כשהן לובשות חלוק מותרות
לברך ולהתפלל אע"פ שאין הפסק בין לבן לערוהן
שהרי לבן אינו רואה ערוהן ויש מי שהולק בזה [כ"ח]
ואינו עיקר [ט"ו סק"ד] אבל כשהן ערומות אמר להן
לברך ולהתפלל א"כ ערוהן מותרת בקרקע אי שישבות
על איזה דבר רך דאו ערוהן ממוטת ואינן נראות וכאיש
לא מהני זה מפני שערוהו בולט אבל כשהן ערוות
לגטרי יש בהן גילוי ערוה כמו באיש:

טוחות [דבוקות, מכוסות] בקרקע והיתה אפוא מכוסה גם מאחוריה ולכן אין להביא מכאן ראיה לרובי רב הונא.

בברייתא שנינו שאם היו בניו ובני ביתו קטנים, אף על פי שהיו ערומים, מותר לקרוא קריאת שמע כשהם עם בנייהם. על כך שואלים: עד כמה,

עד איזה גיל נחשבים הם לקטנים? אמר רב חסדא: תינוקת בת שלוש שנים ויום אחד, ותינוק - בן השעשעים ויום אחד, שהם הגילים שבהם מחשיב אותם החוק כראויים לביאה, ויש אומרים: תינוקות עד אחת עשרה שנה ויום אחד ותינוק - בן שתים עשרה שנים ויום אחד. ולא קבעו האריך זה אלא בקרוב, שאידי ואידי [זה זה] גם בתינוק וגם בתינוקת הומן שאפשר להגדירו כמחילת בגרות מבחינה זו הוא כדברי הכתוב "שדיים נכונו ושערך צמח" (יהושע טו ז), אכר ליה רב כהנא לרב אשי: התם [שם] בדין התפילין? אמר רבא: אף על גב דתיובתא דשמואל הלכתא כוונהיה דשמואל (אף על פי שקושיה על שמואל ההלכה כמו שמואל). הכא מאי? [אם מהו] צה לו: אטו כולוהו בחדא כותתא כחתינהו? אלא היכא דאיתמר - איהבר. והיכא דלא איתמר - לא איתמר [האם כולם בארינה אחת אתה אורג אותם, האם כל הדברים כולם שורים זה לזה? במקום שנאמר - נאמר, ובמקום שלא נאמר - לא נאמר ואין להשוות]. שאל רב כרי את רב פפא: אם היה שער הערוה מבצבץ ויובא בבגדו - היש לראות בוה ערוה או לאו קרא עליה: שער, כלומר: כדקרא אתה בדברים שאין להם חשיבות.

ד. אמר רבי יצחק: טפח באשה ערוה. למאי? אילימא לאסתכלי בה - והא אמר רב ששת: ילמה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים - לומר לה: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף! אלא: באשתו, ולקריאת שמע. אמר רב חסדא: השוק באשה ערוה, שנאמר "גלי שוק עברי נהרות", וכתיב "תגל ערותך וגם תראה תרפתך". אמר שמואל: סקול באשה ערוה, שנאמר "כי קולך ערב ומראך נאוה". אמר רב ששת: ישער באשה ערוה, שנאמר "שערך כעדר העזים".

ה. אמר רבי חנינא: "אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו, מיתבי: התולה תפיליו יתלו לו חייו. יבדורשי חמורות אמרו: "והיו חייך תלואים להך כנגד" זה התולה תפיליו! - לא קשיא, הא - ברצועה, הא - בקציצה. ואיבעית אימא: לא שנה רצועה ולא שנה קציצה - אסור, וכי תלה רבי - בכיסתא תלה. אי הכי, מאי למימרא? - מהו דתימא: תיבעי הנחה כספר תורה, קממשמע לך.

ו. אמר רבי חנינא: אני ראיתי את רבי שניהק ופיהק, ונתעטש, ורק באוה" (שיר היראים ב, טז). וכן אמר רב ששת בענין: אף שער באשה ערוה שכן הוא זוכה לשבח ככתוב "שערך כעדר העזים שגלשו כהר גלעז" (שם ד, א), ובענין תפילין. אמר רבי חנינא: אני ראיתי את רבי [ר' יהודה הנשיא] שתלה תפיליו. על כך הקשו: הרי נאמר בברייתא התולה תפיליו על דבר יתלו לו חייו ויעיד דורשי חמורות [ורכבים שהיו מפרשים את הפסוקים בדרך מליצה] היו אומרים על הכתוב "והיו חייך תלואים לך כנגד" (דברים כח, טו) שזה עונשו של התולה תפיליו. על כך ענינו: לא קשיא [אין זו עשייה] זה שדברו בגנותו הוא שמולה אדם את התפילין ברצועה וכתי התפילין [קציצה] תלואים בדרך בויון למטה, - אסור. ואילו כאשר תולה הוא את התפילין בקציצה - אסור. ואיבעית אימא [ואם תרצה אסור, תרוץ אחר] לא שנה רצועה ולא שנה קציצה - אסור [אין הכול בין רצועה וקציצה - שאסור] וכאשר תלה רבי את התפילין תלה בכיסתא [בנייט, בגרתיק]. על כך שואלים: אי הכי מאי למימרא? [אם כך מה יש לומר, מה הוא החידוש בכך?] ומשיבים: מהו דתימא: תיבעי הנחה כספר תורה - קא משמע לך [היינו אומר: שיצטרפו הנחה על גבי דבר מסוים, כמו ספר תורה על כן הסמינו לנו, שאין צורך בכך].

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

אבל לא האיש - מפני שהבגדים והגיד נולטין ונראין. ולף על פי שנוולות עננותיו - והיינו שיעתה. כגון שהיו פניה טוחות - דבוקות ונוכסות בקרקע. טוחות וטוחות לשון שעיעות, טיח חלק שליכה נולטת, אפלטירש"ל * נלעו. בת שלש ובן חשע - שהיו זמן שכן נזין לכלל גיאה. בת אחת עשרה

ובן שתים עשרה - זמן שהן נלות לכלל שערות וזרדין ככוכים, שנשס ואלך נלות לכלל (גיאה) שלס ונתלוה לכן. התם אמר רבא - נני תפילין תתה ונראשתי וקלאור שנואל תפילו אשתו עונו, הלכה כשמואל. הכא - נני שנים שס ישיבים, וקף שרי שנואל נאשתי עונו, ותי? מתהא מחתינהו - נלרינה לכת ארנתה. יצא שערך בבגדו - שנקב נגדו כנגד זקן התחוקו, וילא עון השער ננקב, והוא? מי היו ערוה לקרות קריאת שמע כנגדו או לא. שער שער - כלומר: ונה נכך. לאסתכלי בה - אם לכת ליה הילת. הכשיטין שבפנים - כוונה דפוס של בית הרהס שהיו עושין לננותיהן, ונוקנין כתלי בית הרהס כדרך שנוקנין לת האזניים ותינוקין אותה, כדי שלא יזקקו לכן זכרים. עם הכשיטין שבחוץ - חלצה ולנוני; הן הניחו אותן על כפרת הרהסר ענינה שנסתכלו ננות ונדן. לאשתי ולקריאת שמע - אם טפח ונוולת נה - לך יקרא קריאת שמע כנגדה. שוק - נלחת ליה. ערוה - להסתכל, וכן נלשתי לקריאת שמע. גלי שוק - וכתיב נהריה "תגל ערותך", קולך ערב - ונחשבה לה קרא נגוה - שמע ונינה תלוה הילת. התולה תפיליו - ניתה, יתלו חייו דורשי רשומות - קשרים וכחוינים הכלולים נתורה. דורשי הנוורות נרכיין, והילת הילת. זה התולה תפיליו - שהורה חייו של הדס ורונו לך הכתוב שיתלו חייו ברצועה - והקנינה לינשה, נגלי הוא לכה. הכל תולה הוא אותם נקנינה, ותהא הקנינה נותנה על היתד והרצועה לננוטה. בכיסתא תלה - נתוך תיקון היל, ותלה התיק. שניהק = ריטייר * נלעו, פעונים שלס ונוילת ונושו לפיו נפיהה ונתך שונבו ורייה כרית הנוכל שלכל פיהק = נללייר * נלעו, טיך ונקחיו פותח להניח רוח הדס וילת, כלסם שרונה לישן או שיעור נשינה, ונתעטש = שטרנוה"ר * נלעו. ויש שורשים ניהק נטריקון ו הקיס שטרלייר * פיהק - פיו הקיס, ורק - על נני קרקע

אמר מר: "אם היו בניו ובניו ביתו קטנים - מותר." ועד כמה? - אמר רב חסדא: תינוקת בת שלש שנים ויום אחד, ותינוק בן השעשעים ויום אחד. איכא דאמרי: תינוקת בת אחת עשרה שנה ויום אחד, ותינוק בן שתים עשרה שנה ויום אחד, אידי ואידי עד כדי "שדים נכונו ושערך צמח". אמר ליה רב פהנא לרב אשי: התם אמר רבא "אף על גב דתיובתא דשמואל הלכתא כוונהיה דשמואל", הכא מאי? - אמר ליה: יאטו כולוהו בחדא מחתא מחתינהו! אלא: היכא דאיתמר איתמר, והיכא דלא איתמר לא איתמר.

אמר רבי יצחק: טפח באשה ערוה. למאי? אילימא לאסתכלי בה - והא אמר רב ששת: ילמה מנה הכתוב תכשיטין שבחוץ עם תכשיטין שבפנים - לומר לה: כל המסתכל באצבע קטנה של אשה כאילו מסתכל במקום התורף! אלא: באשתו, ולקריאת שמע. אמר רב חסדא: השוק באשה ערוה, שנאמר "גלי שוק עברי נהרות", וכתיב "תגל ערותך וגם תראה תרפתך". אמר שמואל: סקול באשה ערוה, שנאמר "כי קולך ערב ומראך נאוה". אמר רב ששת: ישער באשה ערוה, שנאמר "שערך כעדר העזים".

אמר רבי חנינא: "אני ראיתי את רבי שתלה תפיליו, מיתבי: התולה תפיליו יתלו לו חייו. יבדורשי חמורות אמרו: "והיו חייך תלואים להך כנגד" זה התולה תפיליו! - לא קשיא, הא - ברצועה, הא - בקציצה. ואיבעית אימא: לא שנה רצועה ולא שנה קציצה - אסור, וכי תלה רבי - בכיסתא תלה. אי הכי, מאי למימרא? - מהו דתימא: תיבעי הנחה כספר תורה, קממשמע לך.

ו. אמר רבי חנינא: אני ראיתי את רבי שניהק ופיהק, ונתעטש, ורק באוה" (שיר היראים ב, טז). וכן אמר רב ששת בענין: אף שער באשה ערוה שכן הוא זוכה לשבח ככתוב "שערך כעדר העזים שגלשו כהר גלעז" (שם ד, א), ובענין תפילין. אמר רבי חנינא: אני ראיתי את רבי [ר' יהודה הנשיא] שתלה תפיליו. על כך הקשו: הרי נאמר בברייתא התולה תפיליו על דבר יתלו לו חייו ויעיד דורשי חמורות [ורכבים שהיו מפרשים את הפסוקים בדרך מליצה] היו אומרים על הכתוב "והיו חייך תלואים לך כנגד" (דברים כח, טו) שזה עונשו של התולה תפיליו. על כך ענינו: לא קשיא [אין זו עשייה] זה שדברו בגנותו הוא שמולה אדם את התפילין ברצועה וכתי התפילין [קציצה] תלואים בדרך בויון למטה, - אסור. ואילו כאשר תולה הוא את התפילין בקציצה - אסור. ואיבעית אימא [ואם תרצה אסור, תרוץ אחר] לא שנה רצועה ולא שנה קציצה - אסור [אין הכול בין רצועה וקציצה - שאסור] וכאשר תלה רבי את התפילין תלה בכיסתא [בנייט, בגרתיק]. על כך שואלים: אי הכי מאי למימרא? [אם כך מה יש לומר, מה הוא החידוש בכך?] ומשיבים: מהו דתימא: תיבעי הנחה כספר תורה - קא משמע לך [היינו אומר: שיצטרפו הנחה על גבי דבר מסוים, כמו ספר תורה על כן הסמינו לנו, שאין צורך בכך].

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

באחר שסיפר ר' חנינא על רבי מנא כגון סיפור אחר שלו, שאמר שראה בשעת תפלה שרבי גיחק ופיהק ונתעטש, ורק

הנשים מותרות להסתכל בר' יוחנן כשסלקו מטבילה. אך יש איסור אחר בנשים מדין דת יהודית שלא להתנהג בפריצות בכתובות דף ע"ב אבל מצד זה הוא רק כשהיא עצמה עושה כך אבל כשדרך כל הנשים בעידה כן אין כייך להחשיב זה לפריצות ואין חלוק מה שנעשה דרך הנשים שבעיר היה משום פריצות דע"פ כיון שכן הוא דרך לבישתן והלוכן אין להחשיב זה למעשה פריצות ולאסור עליהן אלא מדרך חסידות לצניעות יתירא ותע"ב.

ידיד

משה פיינשטיין

הוצאת זרע לבטלה אלא הוא איסור מלהרהר לעשות העברה דונת כמו הא דדריש מאחרי לבבכם הרהור ע"ז דהוא לכבוד איסור ע"ז שהתורה אסרה בהו אף המחשבה לעבור. ואף שכידושין דף ל"ט מ' משמע שרק בע"ז עונשין על המחשבה ולא בשאר עברות אף דונת. הוא משום דשם איירי בעונש מיתה שנפל ומת שמצד האיסור דאחרי עיניכם לא הי"ל ליענש מיתה. ואף בע"ז לא מצד האיסור דאחרי לבבכם נענש אלא משום דבע"ז עונשין על המחשבה כמעשה מקרא דלמען תפוש בלבם וזה ליכא בשאר עברות דלא מצדפה למעשה אף בונת ונשאר רק האיסור דהרהור שאינו בעונש גדול דמיתה. וכ"כ לא רצה לומר מצד איסור דונשמרת על הרהור דעברה ואף לא בבא ממש לידי קרי ש"מ לא הי"ל ליענש במיתה דע"י נפילה דאף אם נפרש כפשוטו במה שא"ר יוחנן בנדה דף י"ג במוציא זרע לבטלה חייב מיתה ונימא שגם בבא לזה ע"י הרהור נמי אין זה אלא כמיתה בידי שמים שהיא מיתה טבעית ולא בנפילה מהבירה שהיא במקום סקילה. וגם משמע שרק על מוציא בידים א"ר יוחנן שחייב מיתה ולא ביצא ממנו ע"י הרהור שלא במעשה כדאמר לשון המוציא וכדיליף זה ממיתה שנאמר בער ואונן שהוציאו בידים ולא אמר בלשון כל המביא עצמו לידי הרהור כדא"ר אמי אה"ז לענין שאין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה אלמא רלענין מיתה הוא דוקא במוציא ממש. ומה שגם ר' אמי יליף מער ואונן אף שהוא גם למביא עצמו לידי הרהור. צריך לומר שהוא מצד הסברא דכיון דאיסור זרע לבטלה חמור שבהוצאה בידים חייב מיתה לכן דאי לענין שהוא רע בעיני ה' הוא אף שלא במעשה. ע"פ החיוב מיתה לא נאמר על יציאה ע"י הרהור ולכן לא היה יכול לומר דנענש ע"י הרהור דעברה אף שדאי נאמר האיסור על המחשבה והוא איסור ממש כאיסורים שנאמרו במעשים משום דלא היה נענש ע"ז במיתה.

ולכן יש חלוק בנשים דבאיסור הרהור מקרא דונשמרת מביד רע בכתובות דף מ"ז שאיתא שם מכאן א"ר פינחס בן יאיר אל יתרה אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה כאיסור זה הוא אף באשתו שהיא מותרת לו. וכן מה שאסור להסתכל באשה נדה אפילו פנויה ובא"א אפילו מכוערת ובבגדי צבע של אשה הסכירה ובבעלי חיים כשנוקקין זה לזו שאיתא בע"ז דף כ' נמי מקרא זה אינו מחמת שיתרהר לעשות עברה עמה אלא דאף שלא יתרהר לעשות עברה מחמת זה אסור משום שזה מביא לידי טומאת קרי שאסור להוציא לבטלה. והשני מקרא דאחרי עיניכם דדריש כברכות דף י"ב זה הרהור עברה אינו מצד חששת

סימן ט

באיסורי הרהור מקרא דונשמרת וקרא דאחרי עיניכם

ה' מנ"א השי"א

מע"כ יידי הרה"ג ר' צבי גערצולין שליט"א הלומד בבית מדרש עליון בספרינו וואלי. והנה מהשאלות ששאלת יש דברים שקשה לדבר בהם מצד רוב הפרצה שאף הרבה כסרים ויראי ה' נפרצו בזה בעוה"ר. ועיין בס"ז חר"מ סי' שצ"ג בשם מהרש"ל אף בדורם לענין זרועות מגולות. ולכן לא אשיב בזה ושומר נפשו ירחק מכל כיוצא בזה אך בדברים האחרים אשיב הנכון לע"ד.

והנה שני עניני איסור הרהור יש האחד מקרא דונשמרת מביד רע בכתובות דף מ"ז שאיתא שם מכאן א"ר פינחס בן יאיר אל יתרה אדם ביום ויבא לידי טומאה בלילה כאיסור זה הוא אף באשתו שהיא מותרת לו. וכן מה שאסור להסתכל באשה נדה אפילו פנויה ובא"א אפילו מכוערת ובבגדי צבע של אשה הסכירה ובבעלי חיים כשנוקקין זה לזו שאיתא בע"ז דף כ' נמי מקרא זה אינו מחמת שיתרהר לעשות עברה עמה אלא דאף שלא יתרהר לעשות עברה מחמת זה אסור משום שזה מביא לידי טומאת קרי שאסור להוציא לבטלה. והשני מקרא דאחרי עיניכם דדריש כברכות דף י"ב זה הרהור עברה אינו מצד חששת

הלכות קריאת שמע סימן עג

עג הישן עם אשתו ובניו איך יתנהג. וכו' ד' סעיפים:

א נכוח כ"ד וכו' יוסף ב' המצ"ט כפ"ג מהלכות ק"ט ג ט"ז נמרח הכ"ף והמצ"ט ד' הכ"ט כפ"ג ר"ה ט"ז נגמ' ו ט"ז נכוח כפ"ג כ"י"ף והמצ"ט ורא"ש ור"י ויהי ורא"ש ח ט"ז והמצ"ט ט"ז

א * ישינים שהיו ישנים במלית א' ובשר שניהם (א) נוגעים זה בזה (ב) לא יקרא ק"ש אלא אם כן היתה מלית מפסקת (ה) (ג) ביניהם * בסמתייהם (ד) ולמטה: ב' ג"אם היה ישן (ה) עם אשתו קורא בחזרת (כ) פנים לצד אחר ואפילו בלא הפסקת מלית משום דחשיבא כגופו יושן מי (ו) שאומר ונכון לחוש לרבוי: ג' האם היה ישן (ז) עם בניו בעורם קטנים מותר לקרות (ח) בחזרת פנים בלא הפסקת מלית ואם הם (ט) גדולים צריך להפסקת מלית: ד' יעד כמה הם חשובים קטנים התינוק עד שהיה לו י"ב שנים והתינוקת עד שהיה לה י"א שנים ואפילו הביאו ב' שערות מותר (ג) (ו) ובשנת י"ג לתינוק וי"ב לתינוקת (יא) אם הביאו ב' שערות אסור בלא הפסק ואם לא הביאו ב' שערות מותר ה'ומשנת י"ג ואילך לתינוק וי"ב לתינוקת אפילו לא הביאו ב' שערות אסור:

באר היטב

(ב) ביניהם. ולא אפי' פניהם זה לזה מותר. כ"י: (כ) פנים. ט' סימניונו שניהם לחוריהם זה לזה. כ"ח מ"ח: (ג) ובשנת י"ג. ע' מ"ח:

משנה ברורה

(א) נוגעים. מקם נוגעים משום דלא אסור לקרות בלא הפסקת מלית (ה) אפילו אם ירצו להחזיר פניהם מזה לזה (ב) ואם הם שוכבים פנים להדי פנים אסור לקרות בלא הפסקת מלית אפילו אם אינם נוגעים כל ששוכבים בקירוב אחד לחניו: (ב) לא יקרא (ג) שמח יבא לידי הרהור: (ג) ביניהם. ולא (ד) אפילו פניהם זה לזה מותר דשוב לא יבוא לידי הרהור: (ד) ולמטה. אבל ממתייהם ולמטה אפי' כשרם עג זה בזה לא אפי' לידי הרהור. ועד דכלל זה (ה) צריך ג"כ שיוציא ראשו לחוץ שלא יבא עיניו וכלל לראות את הערוה ולר"י ג"כ לחוץ על לבו שלא יבא לבו רואה את הערוה וכדלקמן בר"ש סימן ע"ד ועי' בס"ק ב' מה שכתבנו עוד בזה. כתב הס"מ דג"כ דלאס דיעבד קרא בלא החזרת פנים ובלא הפסקת מלית דלא ידי מובחו עי"ש והמצ"ג מספק בזה וכן בס' ישועות יעקב עי"ש: (ה) עם אשתו וכו'. משום דאשתו כגופו ורגיל בה (ו) וליכא הרהורא ומ"מ צריך חזרת פנים (ז) דמיס להדי פנים א"ח דליכא הרהורא. . ואם האיש מחזיר עינו לבד והאשה נשארת כמות שהיא חף שפניה נגד אחריו (ח) מ"מ הוא מותר לקרות דשוב ליכא הרהור ובלגל (ט) שלא יבא בשרו נוגע בערוהה אבל אם פרוייהו רגלים לקרות או גם היא רביעה להחזיר פניה (י) ואפ"י כשרם נוגעים זה בזה מותרים לקרות: (ו) שאומר. ר"ל בלא הפסקת מלית. ולפי דבריהם (יא) צריך מאוד לזהר בזה בק"ש שאל האמה ובכרת החפיל שיהיה ביניהם הפסקת מלית ואז אפילו פנים להדי פנים מותר וכ"ל: (ו) עם בניו וכו'. לדלדוהו לכו"ע אמרינן כיון דגם בהן חשבינן כגופו וליכא הרהורא. ומ"מ פנים להדי פנים אסור ובפר"ח מיקל בזה והביא ראיה ובספר מאמר מרדכי ובכ"י יוסף דמו ראינו. ומשמע עוד מדרבי המ"מ דאפילו אם ימלא דליון צריך להחזיר פנים עכ"ל במונע פרוהו כבשרם או להיפך אסור: (ח) בחזרת פנים. היינו שיבא לחוריהם זה לזה ואם פני בניו נגד לחוריו צריך עכ"ל לזהר שלא יבא בשרו נוגע בערוהו כן נראה לי וראים חלקמן סימן ע"ד ס"ה דמוכח דאם בשרו נוגע בערוה חניו ג"כ אסור: (ט) גדולים. וה"פ קטנים אחרים שאינם בניו [כן משמע מהרמב"ם ועיין בביאור הגר"א סימן ע"ה ס"ד בהג"ה ויש ליישב] אך לפי מה שמבואר לקמן בסיומן ע"ה ס"ד בהג"ה דקטן כל זמן שאין ראוי לביאה [היינו בזכר עד ס' שנים ויום אחד להקל אם עדיין לא הגיע הזמן: (ו) ובשנת י"ג וכו'. ר"ל (יב) מהחמיל (יד) ויום הגידה ג"כ בכלל כגון אפילו אם נולד בלחוד בחש"י כשם שלשה עשר וא"כ י"ג שנה ויום אחד רק שליוסם לו ס"ג שנים ונעשה גדול וכן הדין לערין בר מזהו אך דשם בעינן ג"כ שתי שערות ועיין לעיל בסיומן ל"ה סעיף ס' ובמ"כ ט"ז: (יא) אם הביאו ב"ש. עיין במ"א שכתב דלפי מה שכתב הסור בח"ב העור סימן כ"א אסור משהגיע הזמן לא הביאו ב' שערות. וגם אפי' בלא ק"ש אסורים לישן ביחד ערוהים בקירוב בשר משפגיע הזמן כזו ועיין במ"א וב"ש ט"ז:

ביאור הלכה

מדברני הרמב"ם אין ראייה ונס מדברי הרבנו יונה לא משמע הכי שכתב אחר יחילו עטמא דמילתא דמחוייב אכלים מדאורייתא דכלל ג"ח כיון ולפיכך אחר דכיון שנוסק בנזוה פסור מן האמה ואפי"ן שכבר נקצר כמות לא יחילו עכ"ל ודין עוסק בנזוה הוא אפילו בדליכא שבוה ועיין לעיל סימן ע' ס"ד דיון העוסק בלכ"י רבים וסיים ע"ז ס' דיון זה י"ג נמשע. וברמב"ם כהלכות אכילות מסק דמיחוס אכילות הוא מ"ע ולפ"ו דיון עם ההג"ה ועיין במצ"ג סק"ד: שנים שהיו וכו' נוגעים זה בזה. עיין במשנה בכורס סק"א מה ס' דמיס להדי פנים אפילו אינם נוגעים אסור הוא מהמצ"ג והאחר מדרבי מספק כזה ולי' דלפי דברי הפת"ג אסור דיש ליישב פקושיא שיהי של הת"א בסק"ב עי"ש: * סממתייהם ולמטה. כהפסקתי אס בעיקר שיבא חוץ עד סוף גופו או אולי אפילו הטליה קצר ולמטה כרגליים נוגעין זה בזה ש"י והסג"א שליין במקור מסימן ע"ד ס' והאם בלא לא בעיקר קי סיוני ערוה לחוד מדינא כדמוכח במצ"ס ס"ד הלכא ו' ואסור דהכא תמירא טפי ומאסו כהר"א [ק"ק דממעלס לחמיו ס"ל דלא צריך כהר"א] וקדע דהא אפילו רק עגוביחם נוגעים זה בזה דאין בהם ערוה כדאיתא בנמרח ואפי"ן אסור ועי"ן בטעם משום כהר"א ע"י נגיעה אסור דאפילו למטה מזה יש הרהור ופי"ן: כתב בספר עבודת כבוד כ"ד כל זה הסימן כשקורא ק"ש או מחשלה או מדבר ד"ח כפיו אבל להרהר בד"ח בלא ק"ל דמותר אפילו כשערוה מגולה כמו ס' בסוף סימן ע"ה כ"ש כזה ועי"ן שכתב עוד ומספספס זה מותר להרהר בדברים שנקדושה בשעת חמיו שדבור אינו כדבור לענין זה אפי"ן שהוא כדבור לענין להרהר כמבואר המעובד עכ"ל בק"י:

נעתיק מה התקדמה בסמ"ג לסימן ע"ד וע"ה כי הוא נצרך מאוד

א דע כי דיון איסור ערוה המבואר בסיומן זה ובסימן ע"ה חלק למטה חלקים כאשר יכתוב בע"ה. [ה] עינו רואה ערוהו. [ב] לבו רואה ערוהו. כגון שהוא כולך בחלוק כלי מכסים וכלי אזור או כגון שפיה מושכך ערוה החת המכסה והוציא ראשו לחוץ ולבו עם הערוה חת המכסה: [ג] גילוי ערוה כגון שכולך כביתו ערוה חף שגילוי ראשו לחוץ לחוץ וכן גם לבו מוכסה כנגד דליכא כאן משום עינו ולבו רואה את הערוה עכ"ל יש כאן איסור משום גילוי הערוה. [ד] עיניו רואה ערוה הכירו ואין חילוק בין ערוה ישראל או ערוה אפילו קטן כן ע' וקטנה בג' ח' ופיטעא מאשה בין א"ח בין טויה (עיין במ"א). [ה] לבו רואה ערוה הכירו. והנה בעיניו רואה ערוהו דאוח א' או דאוח ד' כזוה ערוה חניו אסור מה"ח דחייב ולא יראה כך ערוה דבר לקרות ק"ש או לעסוק בד"ח ודבר קדושה וא"כ קורא ק"ש וכואה ערוה עובר בלאו מן החורה וה"ם כל דבר שנקדושה [אבל כהר"א מותר בערוה אלא שומע כעוה אסור בערוה דכיון:

ובנקיבה עד בג' ג' ויום אחד] אין ערוהו ערוה לכאורה גם לפעמיים יש להקל אם עדיין לא הגיע הזמן: (ו) ובשנת י"ג וכו'. ר"ל (יב) מהחמיל יוס ראשון בשנה זו וכן מה שכתב והמסג. י"ג ואילך (יג) ר"ל ג"כ חייב משהואלם השנת שלשה עשר וא"כ י"ג שנה ויום אחד רק שליוסם (יד) ויום הגידה ג"כ בכלל כגון אפילו אם נולד בלחוד בחש"י כשם שלשה עשר וא"כ י"ג שנה ויום אחד בחש"י שלם לו ס"ג שנים ונעשה גדול וכן הדין לערין בר מזהו אך דשם בעינן ג"כ שתי שערות ועיין לעיל בסיומן ל"ה סעיף ס' ובמ"כ ט"ז: (יא) אם הביאו ב"ש. עיין במ"א שכתב דלפי מה שכתב הסור בח"ב העור סימן כ"א אסור משהגיע הזמן לא הביאו ב' שערות. וגם אפי' בלא ק"ש אסורים לישן ביחד ערוהים בקירוב בשר משפגיע הזמן כזו ועיין במ"א וב"ש ט"ז:

שער הציון

(א) נמרח: (ג) פת"ג: (ג) לבוש ודאי: (ד) כ"י: (ה) פת"ג: (ו) כ"ח: (ז) כ"ח: (ח) כהר"א ובכ"י ומ"מ ומצ"ג: (ט) פשוט ועיין בסק"ח: (י) נמרח: (יא) שולחן שלמה: (יב) כ"ח וס"א: (יג) מ"א וס"א: (יד) פת"ג:

הלכות קריאת שמע סימן עד

קו באר הגולה

עד שלא לברך כשאבריו רואים את הערוה. ובו ו' סעיפים :

ה' נכוח כ"ד ע"ג
וכ"ה אומרים כ"ד
והעב"ט וז"ל
סופרים ב' כ"ה
בש"ט ר"מ מלא
דנכוח כ"ג וז"ל וכו' אומרי'

א (א) * יהיה ישן ערום במליתו (ב) * צריך לחיץ במליתו (ג) על (ה) לבו ואז יקרא (ד) * משום *
דלבו (ה) רואה את הערוה אסור : הנה וס"ה אס לנו (ו) רואה (ז) ערוה חבירו אסור : ב' הירוחץ
דנכוח כ"ג וז"ל וכו' אומרי'

שערי תשובה

(ה) לנו. עכ"ל וקרא המ"א ולא הסתחן כל לרבו מ"ש דין היה יושב בחור
מגדל של עינים כו'. ועיין ביד האריס דביאר דברי המ"א ומ"ש בש"ט לחון
במלית על לנו עיין ביד האריס ועיין בנכוח עיינוח שחנן שאין שיתקטב כנגד
לבו כו'. ועיין בא"ד בש"ט מלנושי יו"ט ועיין במח"ב שחנן בש"ט קוטרים ישן
שיכול לעסוק בחמרה ולבדך נכחה חף שלנו רואה את הערוה והמח"ב חולק עליו
דאין חילוק בין קדושה בק"ש לשאר דברי קדושה. ועיין במח"ב וז"ל סימן ר"ו ועיין לקמן גבי היום בנכוח הטבילה וע"ש במח"ב שחאריך דין הירושלמי והמ"א
ושם הביא דברי המחירי שאסור שבהולח ראשו חוץ לעינים אין צריך לחון כנגד לבו. וכן הובש עליה רחבה ואינו מוגר אזור מוצר וגדולי פולס כונו שאף זה
צריך לחון על לבו. וכן הובש עליה רחבה צריך למוגר אזור להקפו שלא יהיה לבו רואה את הערוה כו' ועיין שם שדעת הרא"ש בהולח אסור לבו אסור וסבי
קטיוק. ומ"ש בנכ"ט דכיר ארזן מנמנס דין כמח"ב וכמ"א וכו"ל סכ"ס להמ"א דרואה כביח כדור והולח ראשו כדור וקיים ביה מחיץ קדושה דראשו דרואה כדור כונו רובו כמ"ש
ר"י בסוכה וכו' ע"ש : (ג) ערוה חבירו. עכ"ל וז"ל מדברי המג"א והנכ"ס ספומים והמ"א כחך כגון ששניהם עומדים כתי"ס ולכ אחד איש רואה ערוה עלמו

באר היטב

(ה) לבו. עמ"ל שהעלה דאם יראה כביח והולח ראשו חוץ להלון אסור
לקרות ק"ש דשדיק ראשו כתר רובו. ואם הכניס ראשו לתוך שיש
שם לואה אסור ג"כ לקרות דעכ"ל האוהה נגדו ע"ש. ויד הארזן כחב
עליו ע"ש למנמנס דין זה : (ב) ערוה חבירו. ע"י שאין להפסק בין לבו
דאין חילוק בין קדושה בק"ש לשאר דברי קדושה. ועיין במח"ב וז"ל סימן ר"ו ועיין לקמן גבי היום בנכוח הטבילה וע"ש במח"ב שחאריך דין הירושלמי והמ"א
ושם הביא דברי המחירי שאסור שבהולח ראשו חוץ לעינים אין צריך לחון כנגד לבו. וכן הובש עליה רחבה ואינו מוגר אזור מוצר וגדולי פולס כונו שאף זה
צריך לחון על לבו. וכן הובש עליה רחבה צריך למוגר אזור להקפו שלא יהיה לבו רואה את הערוה כו' ועיין שם שדעת הרא"ש בהולח אסור לבו אסור וסבי
קטיוק. ומ"ש בנכ"ט דכיר ארזן מנמנס דין כמח"ב וכמ"א וכו"ל סכ"ס להמ"א דרואה כביח כדור והולח ראשו כדור וקיים ביה מחיץ קדושה דראשו דרואה כדור כונו רובו כמ"ש
ר"י בסוכה וכו' ע"ש : (ג) ערוה חבירו. עכ"ל וז"ל מדברי המג"א והנכ"ס ספומים והמ"א כחך כגון ששניהם עומדים כתי"ס ולכ אחד איש רואה ערוה עלמו

באר הלכה

ועי"ש במח"ב שגורד עוד דאף דאין לוקין על לאו זה דאין בו מעשה מ"מ חייב
מכוח מדרות מדכביסם וסבול ענוה זה לערוה מדרבנן. ובספ"ק א"ש ראה ערוה
צריך לחזור ולקרות דמסיקא דאורייתא לחומרא לכן יחזור ויקרא מספ"ק. ולענין א"ש
צריך לחזור ולקרות עם ברכותיו י"ל דחילוף בזה א"ש נאמר דכלכה כרנח בחמורס
דלל מילתא דחמור רחמנא לא העניד אי עביד לא מהוי הוי ספק חורס בק"ש לכן
יקרא עם ברכותיה משא"כ א"ש נאמר דמדרכך חוזר וקורא י"ל ספיקא דרבנן
לקולא. והפירש י"ל בין רואה ערוה לערוה חבירו דנכוח ערוה יש דיעות בסיומן
ע"ה דעושה עיניו לא מהוי ולא יזייר החזרת פנים כי צריך להחזיר גם גומו (כהמ"א
שם) ואלו בערוה חבירו לכ"ע מהוי החזרת פנים עם נוסו. גם הארזן בין עיניו
רואה ערוה או גילוי ערוה חף דהזייוויה מדאורייתא הם מ"מ יש חילוק ביניהם
דנעישו רואה לא מהוי כיסוי המים כמו ערוה נעשית עיניו נכ"ס בש"ט ואלו
גילוי ערוה מהוי כיסוי המים עיניו נכ"ס בש"ט :

משנה ברורה

(א) הים ישן ערום : המחבר חפס לשון הגמרא (ברכות כ"ג ע"ב) דאם
שייך האי ליטול אכל כענייניו ה"ה (ה) כשהיה ישן בחלוקו בלא
מכסוים ג"כ דינה הכי דאסור (ב) גד"ל או לבדך (ג) טוס ברכה עד
שידיק בידיו הכמות במקום הלכ או למטה מלכו כדי שיהא הפסק בין
לבו לערוה : (ב) צריך לחון. ע"י (ד) ידיקוהו הקליט על לבו כדי שיהא
הפסק בין לבו לערוה אכל בלא"ה אסור דנהי לבו מכוסה בטליה שעל
כל גופו הרי עדיין לבו ערוה כהנדי הן ואין דבר ביניהן : (ג) על לבו.
וכ"ה א"ש חוץ לעיניו מסתה ללבו כדי שיהא הפסק בין לבו לערוה
ואסילו א"ש לבו מגולה לגמרי וכדלקמן בסעיף ו' : (ד) משום דלבו וכו' .
(ה) דערוה ברכיה שלי רחמנא כדכתיב לא יראה בך ערוה דבר וכו' ומליתו
לשון ראייה בלב דכתיב ולכי ראה הרבה הכמה למיך (ו) ההמירו
הכמים בזה. ודע דאסילו א"ש לבו מכוסה בנגד להפסיק בינו לערוה
צריך שמהא ערוהו ג"כ מכוסה וא"ש הוא מגולה הסכימו (ז) הרבה
החזירים דאסור לקרות מן החורה אסילו א"ש מכוסה בהעלום גם על
ראשו ועיניו שלא יוכל לראות את הערוה שחבי לא נאמר לא תראה ערוה
דבר אלא לא יראה בך בלומר שמהא מכוסה בעיניו שלא יוכל להראות
אסילו לחמור. למיך (ח) העומד בבית ערום והולח ראשו חוץ להלון
שלא יראה ערוהו א"ש שאין בנגד על לבו ה"ל לא יקרא כיון שערוהו
מגולה וראייתו בבית אכל הישן ערום ככילה שאינה גבוה ו' ספחים
והולח ראשו חוזה לה וגם הלן באיזה דבר להפסיק בין לבו לערוה
א"ש שערותו מגולה ככילה ה"ל כמכוסה בטליה שכיון שאין הכילה גבוה
י"ש שם כיסוי עליה כמו מלבוש ואינו דומה לבית שהא הלוק ראשו עלמו
ולא מוכל לנעם עליה שם כיסוי ע"כ אסור. וכן א"ש לואה בבית כהון
ד"ל והולח ראשו חוץ להלון אסור לקרות ק"ש דשדיק ראשו כתר רובו [מ"א
ור"ל דאסור אסילו לדעת המחירין לקמן בסיומן ע"ו ס"ד עי"ש ועיין
במח"ב] ואם הכניס ראשו לתוך שיש שם לואה אסור ג"כ לכו"ע לקרות
דעכ"ל האוהה נגד עיניו ולרעה ראש"ל המוכח בסיומן ע"ט ס"ב אסור
אסילו הוא עומד מבחוץ נגד הפתח כיון שהאוסה כנגדו עי"ש [סמ"ג] :
(ה) רואה את וכו'. עיין בדה"ח דאסילו דביעבד א"ש קרא ק"ש והאסולל
חוזר וכן מוכח מחמ"ג בסיומן ע"א בא"ל א"ש ה' עוד מוכח שם דהק"ש
חוזר עם ברכותיה א"ש קראת בראיית לבו לערוה דהכי חקטו חכמים
אכל בשאר ברכות יש להסתפק בדעבד א"ש יחזור וספ"ק ברכות להקל.
וכמ"ל כלל ג' דין ל"ג ובנמחה א"ש כלל ד' משמע דיש להקל בדעבד
גם לענין חלפה בדבר דהאסור הוא רק מדרבנן ועיין במח"ב סימן קמ"ה
במס' [ברכות כ"ה ע"ב] : (ו) רואה ערוה חבירו. דהיינו (ט) שאין הפסק בין לבו לערוה חבירו (י) כגון ששניהם עומדים ערוהו ומכסוים
במס' [ברכות כ"ה ע"ב] :

שער הציון

(א) ארזים : (ב) ריח יונה : (ג) ס"י ז"א ואלוהים : (ד) מ"ט וז"ל : (ה) ח"ל : (ו) אגרו וק משמע כמ"א : (ז) סמ"ג כמ"א וסמ"ג וז"ל : (ח) מ"א *
(ט) מ"א : (י) א"י אגרוס :

הלכות קריאת שמע סימן עד

ערום במים צלולים ורוצה לשחות (ז) יכסה בבגד כמנהג ללבו כדי שלא יהא לבו רואה את (ג) הערות (ח) כשיברך ידוקא בבגד (ט) אבל בידים לא הוי (ד) כיסוי ; הגם וה"ה אם מכסה ראשו (ה) בידיו (י) לא מיקרי כסוי כהלש וע"ל סי' ז"א (מרום הדגן נשם ח"י) * יואם היו המים (ו) (יא) עכורים שאין איברי נראין בהם מותר לקרות יהויה בתוכן והוא שלא יהא (יב) ריחן רע (ואם אין לבו נמוך המים (יג) רק למעלה מן המים אף צלולים (ז) שרי) (ד"ט) ; ג' יאם האדם מחבק גופו בזרועותיו דיינינן ליה (ח) (יד) כהפסקה : ד' יש מי שאומר שהנשים (טו) יכולות לברך ולהתפלל בשוהן לבושות החלוק אע"פ שאינן מפסיקות לבטוח (ט) (טז) מהלב ; הגה ואלו הן ערומוהו נכרי ששהא ערוה שלהן (יז) סומום נקרקע או שיושבות על שאר

שערי תשובה

לפי שזכר מוכסם כנגד חלל שלבו רואה ערוה חבירו שאינו מוכסא אסור אף שאינו תוך למים דמ"ט לבו רואה : (ד) כיסוי . ענה"ט מ"ט נשם פ"ח ומבואר כנ"י וע"פ סימן ז"א סעיף ד' ונכרי' האריך לביא מוכסא דף ק"ד וק"י ע"ט : (ו) שרי . ענה"ט ועיין פ"ח שמולק בה וסובר שמיים צלולים ולבו רואה אסור ונכרי' סנה לייבב וסייב כהפסק מור"ם ודעמיס והכי נקטיק : (ח) כהפסקה . פרי פ"ח : (ה) בידיו . ע"ל סי' ב' ס"ק ו' מש"ט : (ו) עוכרין . ואם הם צלולים עוכרין צרנליו . ודוקא צמטין שייך זה אבל לא בכלי שאין צו עפר וסיס . מ"א : (ז) שרי . כיון שעיניו חוץ למים ואינו מסתכל בערוה רש"ב"א מ"א משמע דלא מסתכל בערוה אסור לפ"י צ"ל דהחמירו יותר כדלית עינים מוכסאית הלב דכעיינס אפילו הם למעלה מן המים אם מסתכל בערוה אסור לקרות אבל בלב אם הוא למעלה מן המים אע"פ שהמים צלולים והלב רואה את הערוה כיון שהוא למעלה מן המים והמים מפסיקין מותר לקרות . ע"פ : (ח) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק . אע"פ דכיסוי ידו לא הוי כיסוי כיון דהוא חד גוף מ"מ להפסקה מוכסא הוי כ"י . ומכר"ם סיוולו חולק אי כיסוי דעדיף ספי מהפסק לא מהכי משום דהלב ויד חד גופא הוא כ"ש הפסק דלא מהכי מזה הטעם עומן . וכו' כהר"ה דהכי נקטיק : (ט) מהלב . הכעיס דערוהן למטה ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות

לערוה חבירו : (ג) הערוה . סי' דהמים אע"פ שהם צלולים עכ"פ מהכי לעינין שלא יהא אסור מהמת גילוי ערוה אלא שעדיין יש איסור משום לבו רואה את הערוה כיון שכלב עם הערוה במים ע"כ לריך דוקא כיסוי בגד על לבו . אבל ראשו כיון שרואה למעלה מן המים שרי כמ"ס בהג"ה : (ד) כסוי . דוקא בידים ידיהם אבל אם אחרים מכסים לבו בידיהם ודוקא צמטין עוכרין צרנליו . ודוקא צמטין שייך זה אבל לא בכלי שאין צו עפר וסיס . מ"א : (ז) שרי . כיון שעיניו חוץ למים ואינו מסתכל בערוה רש"ב"א מ"א משמע דלא מסתכל בערוה אסור לפ"י צ"ל דהחמירו יותר כדלית עינים מוכסאית הלב דכעיינס אפילו הם למעלה מן המים אם מסתכל בערוה אסור לקרות אבל בלב אם הוא למעלה מן המים אע"פ שהמים צלולים והלב רואה את הערוה כיון שהוא למעלה מן המים והמים מפסיקין מותר לקרות . ע"פ : (ח) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק . אע"פ דכיסוי ידו לא הוי כיסוי כיון דהוא חד גוף מ"מ להפסקה מוכסא הוי כ"י . ומכר"ם סיוולו חולק אי כיסוי דעדיף ספי מהפסק לא מהכי משום דהלב ויד חד גופא הוא כ"ש הפסק דלא מהכי מזה הטעם עומן . וכו' כהר"ה דהכי נקטיק : (ט) מהלב . הכעיס דערוהן למטה ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות

ביאור הלכה

בטלית אחד והם רתוקים זה מזה דהיינו שאין בשרם נוגע אלא שפיהם זה כנגד זה והוא עלמנו יש לו הפסק בין לבו לערוה אע"כ אסור משום דלבו רואה ערוה חבירו (יא) או כגון שפיהם עומדים במים ולבו איס רואה ערוה עלמנו לפי שמכוסה כנגד מחסה ללבו אלא שרואה ערוה חבירו שאינו מוכסא אסור אף שעיניו חוץ למים דמ"ט לבו רואה : (ז) יכסה כנגד וכו' . סי' (יב) דהמים אע"פ שהם צלולים מ"מ מהכי כיסויין לעינין שלא יהא אסור מהמת גילוי ערוה ובמילוי שיוולא ראשו חוץ למים ולא יסתכל בערוה כיון דהמים צלולים ונראית בהם ערוהו אלא שעדיין יש איסור משום לבו רואה את הערוה כיון שכלב עם הערוה במים (יג) ע"כ לריך לכסות כנגד מחסה ללבו כדי שיהיה הפסק בין

עומד ערוה כנגדל של עינים ומוליא ראשו לחון מהפסק סיוולאמי אם דיו כניס וחולק ואסור או דיו ככלי והוי כמו מלבוש וברביס ירוחם סוסק בזה לקולא אף שלא יכא לבו רואה את הערוה וכ"ל בני כ"ה ב"ז מחבאר מדברי מה"א ולפ"י משמע כפשיטת דלא אחד עומד ערוה נמוך כלי נשם ככלי כמו מלבוש ומכא כהפסקה בעיניו כלפי חוץ וכ"כ הדרישם ב"ד סימן כ' וס"א מחמיר בזה שם והמה כמ"ג עליו ומ"מ לריך להפסיק בין לבו לערוה דלא עדיף מהחנות : ואם היו המים עכורים שאין אכריז וכו' . ועדיף זה יותר מהשם היה לבוש חלוק כלי המכסים אף דמס ג"כ אין אכריז נראין בהם מלמעלה משום דהם דנקיט לגופו ודמו כארעא סמיכתא כדליתא גמ"י ומקרי ע"פ שאין לבו רואה לערוה ועיין בסיומן ז"א מ"א סק"ב :

משנה ברורה

לבו לערוה וה"ה אם חוץ כנגד על לבו ג"כ מהכי וכ"ל בס"א : (ח) כשיברך . וס"ה (יד) שיכסה ראשו שלא יברך צרנליו כראש : (ט) אבל בידים אבל אם (טו) בין אם מכסה על לבו או בין לבו לערוה אם לא שמחבק בזרועותיו כדלקמן והטעם דאין גוף מכסה גוף (טז) ודוקא בידים ידיהם אבל אם אחרים מכסים לבו בידיהם שרי : (י) לא מקרי וכו' . ר"ל לעינין שיהא מותר לברך או להוליא מפיו שאר דברי קדושה ועיין לעיל בסיומן ב' ולקמן סי' ז"א במ"ב : (יא) עכורים . ואם הם צלולים עוכרין צרנליו ודוקא צמטין שייך זה אבל לא בכלי שאין צו עפר וסיס כ"כ מה"א אבל בלבו זרוע סיומן ק"כ כחב דלפילו ברוחן א"ע צנינים שייך זה : (יב) ריחן רע . עיין לקמן סימן פ"ו ובמשינה ברורה שם : (יג) רק למעלה מן המים מקרי הפסק בין לבו לערוה . ויזהר ג"כ שעיניו יהיו חוץ למים ולא יסתכל בערוה וכ"ל דלא עדיף מערוה בעשיית המבואר בסיומן ע"פ ס"ה דאסור : (יד) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק (יז) אע"פ דכיסוי בידיו מוכסא בס"ב דלא מהכי זה עדיף ספי והטעם כיון שאין דרכן של בני אדם להבט עומן כך וכו' וס"א מוכסא כן מקרי הפסקה אף דהוא חד גוף וכן הסכיון (יח) האחרונים דלא כמכר"ם סיוולו ופ"ח שמחמירין בזה . וכשהוא הולך במלוק בלא מכוסים והוא מדביק בידיו על חלוקה על הלב או מחסה לבו כדי להפסיק בין לבו לערוה גם לדידהו שרי : (טו) יכולות לברך וכו' . הטעם דערוהן למטה מאוד ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות על שאר חבירו שאינו מוכסא אסור אף שעיניו חוץ למים ואינו מסתכל בערוה רש"ב"א מ"א משמע דלא מסתכל בערוה אסור לפ"י צ"ל דהחמירו יותר כדלית עינים מוכסאית הלב דכעיינס אפילו הם למעלה מן המים אם מסתכל בערוה אסור לקרות אבל בלב אם הוא למעלה מן המים אע"פ שהמים צלולים והלב רואה את הערוה כיון שהוא למעלה מן המים והמים מפסיקין מותר לקרות . ע"פ : (ח) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק . אע"פ דכיסוי ידו לא הוי כיסוי כיון דהוא חד גוף מ"מ להפסקה מוכסא הוי כ"י . ומכר"ם סיוולו חולק אי כיסוי דעדיף ספי מהפסק לא מהכי משום דהלב ויד חד גופא הוא כ"ש הפסק דלא מהכי מזה הטעם עומן . וכו' כהר"ה דהכי נקטיק : (ט) מהלב . הכעיס דערוהן למטה ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות

לבו לערוה וה"ה אם חוץ כנגד על לבו ג"כ מהכי וכ"ל בס"א : (ח) כשיברך . וס"ה (יד) שיכסה ראשו שלא יברך צרנליו כראש : (ט) אבל בידים אבל אם (טו) בין אם מכסה על לבו או בין לבו לערוה אם לא שמחבק בזרועותיו כדלקמן והטעם דאין גוף מכסה גוף (טז) ודוקא בידים ידיהם אבל אם אחרים מכסים לבו בידיהם שרי : (י) לא מקרי וכו' . ר"ל לעינין שיהא מותר לברך או להוליא מפיו שאר דברי קדושה ועיין לעיל בסיומן ב' ולקמן סי' ז"א במ"ב : (יא) עכורים . ואם הם צלולים עוכרין צרנליו ודוקא צמטין שייך זה אבל לא בכלי שאין צו עפר וסיס כ"כ מה"א אבל בלבו זרוע סיומן ק"כ כחב דלפילו ברוחן א"ע צנינים שייך זה : (יב) ריחן רע . עיין לקמן סימן פ"ו ובמשינה ברורה שם : (יג) רק למעלה מן המים מקרי הפסק בין לבו לערוה . ויזהר ג"כ שעיניו יהיו חוץ למים ולא יסתכל בערוה וכ"ל דלא עדיף מערוה בעשיית המבואר בסיומן ע"פ ס"ה דאסור : (יד) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק (יז) אע"פ דכיסוי בידיו מוכסא בס"ב דלא מהכי זה עדיף ספי והטעם כיון שאין דרכן של בני אדם להבט עומן כך וכו' וס"א מוכסא כן מקרי הפסקה אף דהוא חד גוף וכן הסכיון (יח) האחרונים דלא כמכר"ם סיוולו ופ"ח שמחמירין בזה . וכשהוא הולך במלוק בלא מכוסים והוא מדביק בידיו על חלוקה על הלב או מחסה לבו כדי להפסיק בין לבו לערוה גם לדידהו שרי : (טו) יכולות לברך וכו' . הטעם דערוהן למטה מאוד ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות על שאר חבירו שאינו מוכסא אסור אף שעיניו חוץ למים ואינו מסתכל בערוה רש"ב"א מ"א משמע דלא מסתכל בערוה אסור לפ"י צ"ל דהחמירו יותר כדלית עינים מוכסאית הלב דכעיינס אפילו הם למעלה מן המים אם מסתכל בערוה אסור לקרות אבל בלב אם הוא למעלה מן המים אע"פ שהמים צלולים והלב רואה את הערוה כיון שהוא למעלה מן המים והמים מפסיקין מותר לקרות . ע"פ : (ח) כהפסקה . סי' אס עומד במים צלולים ולבו ג"כ מוך המים והריך להפסיק בין לבו לערומו די בזה להפסיק . אע"פ דכיסוי ידו לא הוי כיסוי כיון דהוא חד גוף מ"מ להפסקה מוכסא הוי כ"י . ומכר"ם סיוולו חולק אי כיסוי דעדיף ספי מהפסק לא מהכי משום דהלב ויד חד גופא הוא כ"ש הפסק דלא מהכי מזה הטעם עומן . וכו' כהר"ה דהכי נקטיק : (ט) מהלב . הכעיס דערוהן למטה ואין הלב שלה יכול לראותה וע"פ אם הן עומדות

שער הציון

(יא) כ"ח : (יב) כ"י : (יג) כן מחבאר מ"מ וא"ז וע"ה : (יד) מ"א : (טו) לבוש ול"ח וא"ז ומ"מ ונכרי יוסף וכן משמע מדמ"ח ודלא כמ"ס ולכ"ל : (טז) פ"ח וס"א : (יז) ל"ח וא"ז ונכרי ומ"מ : (יח) לבוש ונכרי וד"ה ונכרי וס"א : (יט) כמ"ס וס"א ונכרי וס"א וע"ה וס"א

11

הלכות קריאת שמע סימן עד עה

קח באר הגולה

דבר דלו אין לכן רואה ערוה שלכן מה שאין כן באים (כ"י) בשם א"ח ועיין לקמן סי' ר"ז סעיף ג'): **ה** י"שאר אבריו ח סס נגמרה כ"ס
 (ח) רואים את הערוה מותר אבל אם (יט) **א**יזה מאבריו נוגע בין בערותו בין בערות חבריו אסור
 לקרות ק"ש או להחלל. ויובכותיו שהערוה שוכבת עליהן צריך להפסיק (ו) בבגד או להרחיקן בענין
 שלא יגע (כ) בהגיד בזה; **ך** היתה מלידתו וצורה על מתניו לכסותו (כא) מסתניו ולמטה (כב) אע"פ
 שמסתניו ולמעלה הוא ערום (כג) מותר לקרות (יא) ק"ש אבל להתפלל אסור עד שיכסה (כד) לבו;
 כ"ד וכו'

עה להזהר מגלוי שער וקול אשה בשעת ק"ש וכן שלא לקרותה כנגד הערוה.
 וכו' ו' סעיפים:

א * **מטח** מגולה (ה) באשה (א) * במקום שדרכה (ב) לכסותו אפי' היא (ג) אשתו (ד) אסור לקרות
 ק"ש (ז) כנגדה: הגה וי"א דוקא כאלטו (ה) חל (ו) כאלה אחרת אפילו (ז) פחות (ז) מטפה הוי ערוה. א נרמז כ"י

באר היטב

פרומם יט כהן חיסור אחר דהיינו חיסור גילוי ערוה לא מזה הלב
 אלא מזה שאלמר לא יראה כך ערוה דבר מש"ה אם כן עומדות
 ערומוה לריכה שמה יושבה כמ"ס רמ"א ע"ז. אלא שמה שכתב הרמ"א
 דלו אין לכן רואה ערוה שלכן הוא לאו דוקא לכן בל"ה אינו
 רואה ערומוה אלא על שלא הוה בגילוי ערוה לגמרי קאמר וס"מ הוא
 ונ"ל וזו אינו נראה ערוה שלכן. ס"ז מ"א ע"מ. והב"ח חולק וס"ל
 דגם כאלה בעיני הספקה בין לב לערוה אפי' כשיש לה מלבוש. וס"ז חולק עליו וספק להמיר כמ"ס הא"ע ע"פ עיין בי"ד סי' ר'. [ועיין בספר
 אליה רבה שנקיים הגירסא בש"ע וזו אין לכן רואה כו' דבש"ס נתי שייך לכן רואה ערומוה אלא דכיון שערותו למטה חבוי לבישת הלוק
 כהספק. והעלה בספרו ליו"ד טעם למנהג הש"ס למנהגין על הטבילה במים חמוס דעל הרוב לכן חון למים. חק אם כלב במים
 לריכה לכסות או לחנק בזרועותיה ע"ס:] (י) כנגד. וכמה סב"י ומשמע לי דלא מיקרי ערוה לענין זה אלא הגיד עצמו דאי כנגד גידיו
 חתי לידו הרכור אבל כנגיעת הכיס לית לן בה דלמי' אי אינו נוגע בגידיו לא חתי לידו הרכור ע"ז. ומכ"ס סיוולו חולק וס"ל דכ"ס
 עני מיקרי ערוה לענין זה ומחוייבו אפ"י עי' יד אהרן ובגיות ורדים בנן המלך סי' קנ"א: (יא) ק"ש. לפי שאינו מדבר לפני המלך
 משל"כ בחללה שצריך לעמוד באימה וביראה ולראות עצמו כאלו עומד בפני המלך ומדבר עמו:

(ב) **כאלה**. אם לבוש דק ומחוייבו שער מחוכה אסור. ה"ג מ"א: (ג) כנגדה. ה"י מקיל דליתו אסור אלא כשמסתכל בה אלא כאלה
 בעלתו עומד עיין ב"ח וס"פ ולא נהירא אלא בכל ענין אסור ב"ח וכן הוא משמעו הפוסקים עיין ע"מ: (ג) מטפה. ב"ח חולק
משנה ברורה

דדעמו דלף אם העגבות רחוקין אין להקפיד דעגבות אין כהן משום ערוה
 וכן משמע קלה מביאור הג"ח וכו"ר בס"פ דעגבות יט כהן משום ערוה:
 (יח) רואים את חו' וכו'. ר"ל ולא צפיק שיהא חספה להערוה בפני עצמו
 באיזה דבר כדי שלא יראה האיברים: (יט) איזה מתיברין (כ) דגרויין
 גיעת שאל איבריו משום נגיעת ידיו ונגיעת ידיו שלא יבוא לידו הרכור:
 (כ) הגיד בהם. חלל (כא) כנגיעה דכ"ס אין להקפיד דאין לחוש בו
 משום הרכור והמדקדקין (כב) מדקדקין גם כזה כ"י חולקין. וכדיעבד יא אפילו אם נגע הגיד בהירכוס [פמ"ג] לנעת הכר"ח המובא לעיל
 בסיון ע"ג כמ"ב סק"ד: (כא) מחמתו ולמטה. ר"ל אפילו רק עד למטה מערומו דבזה די מדינה לק"ש חלל לחללה צריך שיהיה מחוסה כל
 גופו: (כב) אפי"ס וכו'. (כג) במקום הדחק דל"ה אין נכון להחללה לעשות כן אפילו באיזה צרכה וכו"ש בק"ש: (כד) מותר לקרות. כיון שערותו
 מטפה וגם המליה מטפסת בין לבו לערוה: (כד) לבו. ה"ה (כד) כל גופו ונקט לבו אידי דרישא דנק"ש ח"ל לכסות לבו. ומעט דחפלה חמורה
 לפי שחללה צריך לראות את עצמו כעומד לפני המלך ומדבר עמו שצריך לעמוד באימה אלא בק"ש אינו מדבר לפני המלך:

ביאור הלכה

* **ספח** מגולה וכו'. עיין בספר שולחן שלמה שכתב דליטור זה שייך אפי' נקנס
 מפת"ג ואילך שהיה רואים לבישה ואם היה כהן הוא מ"א שיה ואל"ך
 וכדלעיל בסיון ע"ג ע"מ: * בטקום שדרכה וכו'. עיין במ"ב שכתב דאסור
 אפילו בעשיית עינים כ"כ בספר ח"ה וכן משמע מביאור הג"ח כסעיף זה כג"ס
 דמדתה ענין זה לאו דכסעיף ו' ע"מ ומש"כ דיש מחוייבו הוא המב"ח וסמ"ג
 כמ"א חו"ב ע"מ והמ"א כוכית בשמות אדם שלו דגם להכניס יט להקל בעשיית

(א) **במקום שדרכה**. (א) **מפני שם מביא לאדם לירי הרכור שמתסתכל בו** ככלל ערוה היא ואסור לקרות או לסוכר שום דבר שנקדושה נד
 זה כמו **עוד ערוה משם**. (ב) **ולפי מה שביארנו לקמן סעיף ו' בשם האחרונים** דנגד ערוה ממש אסור אפילו בעולם עיניו עד שיחזיר פניו
 ה"ה בזה ויש מחוייבו בזה אם הוא חזר מלראות כלל. וכשח"א בעיניו אחר מראה דיש לסמוך ע"ז: (ב) לכסותו. חלל פניה וידיה (ג) **כפי**
המנהג שדרך להיות מגולה בלוחו מקום (ד) וכן בפרסות רגל עד האון וכו'א עד המקום שנקרא קניא בל"ה במקום שצרכו לירך יתקף מותר
 לקרות כנגדו שפיו שרגיל בהן אינו בה לידו הרכור ובמקום שצרכו לכסות שיעורו ספס כמו שאר גוף האשה (ה) **חלל זרועותיה ושוקה אפילו**
רגליו לירך מגולה פדרך הפרוץ אסור: (ג) אשמו. ולכן (ו) **צריך ליזהר בשעה שמינתק ומגולה דדיה שלא לדבר אז שום דברי קדושה:**
 (ד) **אסור לקרות.** עיין במ"ב שהביא דיעוה לענין דיעבד בזה אם צריך לחזור ולקרות כמו לענין ערוה גמורה וכדעה"ח משמע דאפילו
 בדיעבד צריך לחזור ולקרות ומ"מ ל"ל דכאלה מהכין להסתכל (ז) אין להמיר בדיעבד לחזור ולקרות אף כאלה אחרת: (ז) **חלל וכו'.** עיין
 בהשם אדם שכתב דלכ"ע זה לא היו אלא מדרכן ומהני בזה פנימה עינים וכן בשער אשה המנואר כ"ס"ב: (ז) **כאלה אחרת.** (ח) **בין**
פטים בין ח"א: (ז) פחות מטפה. ואם האון מגולה (ט) **י"א דאפילו כאלה מטפה ולצד מטפה אסור לקרות עגדה** שהוא מקום הרכור יומר משל
 איברים

שער הציון

(כ) כ"י: (כא) ח"א: (כב) דכ"ס ועיין כ"ס: (כג) ח"א סוכה כש"ס: (כד) כ"ח אחר: (ה) לבוש ומצ"ג וכו': (ז) עיין ככ"ל: (ג) ח"א: (ד) מ"ג
 אר"ל: (ט) כ"כ ח"ל בשם רמב"ם ע"מ וסמ"א וכן שמה כמנוח ע"כ ע"כ דהוה זה יסודית ע"מ: (ו) ח"א: (ז) עיין ככ"י בשם הר"י ועיין כ"ח: (ח) ס"י
 מגידים וכו': (ט) כ"ח וע"ז:

הלכות קריאת שמע סימן עה

ב שם הגמרה הגהות מיימוני פ"ג ונראה (ח) מדברי הר"ם דמפח בלשון ערוה חסי' ללשון (ז) אחרת רק שבעצמה יכולה לקרות
ג הר"ם והמרדכי חס"ם שהיא ערומה כללית סי' ע"ד ב' ב' בשער (מ) של (ה) אשה (ו) שדרכה לבסותו אסור לקרות כנגדו
והגהות מיימוני הנה חסי' אשהו. 'אבל (יא) בתולות (יב) שדרכן לילך פרושות (ו) וראש מותר ; הגם וה"ם השערות של
נשים * (יג) שרגילין (יד) ללאת * מחון (י) ללמתן (כ"י) בשם פ"דש"ח (ח) וכ"ם (טו) שער וכ"ם חסי' דרכה

שערי תשובה

באר היטב

(ו) הראש . עכ"פ ועיין לקמן סימן פ"ג ונראה שם על שאילת יעקב ח"א
סימן ע' ושמה"כ הביא דברי שאילת יעקב ח"ב סימן ז' וסימן ח' ועיין ביד
למה לא משני בקולור דהכא לק"ש חיירי ונכלל התים ולמה נקט בלשון ולק"ש חלא ש"מ דחילוק יש וק"ל . אם שוקה מנולה אסור חסי'
בלשון פתוח מטפח שהוא מקום הרהור ויחר משאר חיברים ס"ו וכ"ל הב"ח . עיין דבר שמואל סי' רל"ג : (ד) אחרת . והרשב"א כ' דוקא
לאשים דליכא משום הרהור אבל לגשים לא . ומ"מ דף כ"ז ע"א ספק כהר"ם דלף בלשון אסור לראות ערוה חזרתה גם בהכנה"ל הקשה על
הרשב"א ע"ג והסר"ח כ' דברי הרשב"א הם עיקר ע"ש : (ה) אשה . ושער של ערוה של איש יולא דרך כנגד מותר גמרה דף כ"ד . מ"א :
(ו) הראש" . עיי' בל"ע סי' כ"ח ס"ק ה' מש"ס . ועמ"ל : (ז) ללמתן . ובזוהר החמיר מאוד שלא יראה שום שער בלשון וכן ראוי לנהוג ועיין
ביומא דף מ"ז ע"א בענין קמחית : (ח) וכ"ם אלה נכרית כל"ל . וה"ה אם חתכה שער של עלמה והבירה אח"כ בראשה עיי' פטרת אקניס :

ביאור הלכה

משנה ברורה

עיי' ולסוף שלא הביא מש"כ הכינוי יונה כזה בספרים כיורא מזה וכן דוקא
במסכתא אסור עיין שם] אולם מכל מקום לדינא לא כדירה כן מילתא ליהירא
ודברי רבינו יונה כמו שהשינו הב"ח כבר השינו ג"כ בספר האשכול שכתב שם
דאין דעת רבותינו כן והב"ח כחכ וז"ל טפח בלשון ערוה כשהיא מנולה ולא
יקרא עד שיתחיר ספיו ממנה ואשילו היא אשה משמע מלאן זו ואשילו אינו
מביע בה בעת הקריאה ג"כ אסור ומ"מ בל"ע בענין אחר מביאן וסומך על
דברי כנ"ח ופנ"ג להחיר בעצמה עינים אין מותרין בידו : * שרגילין ללאת
וכו' . עיין במ"ב בשם ח"ד דאשילו נגד אשה אחרת מותר וכן משמע מסקינן
כל הטובקים ודלא כח"ס שהחמיר בהו כפינו ל"ו : * פורץ ללמתן . ואח"כ ב"ס
בהגהות מהר"ם שאין דרכן לגלות מחון ללמתן למקום שדרכן לגלות מותרין לגלות
אם אין דעתן לחזור [מ"א בשם כ"מ אלשקר] ולענין לקרות ק"ש כנגדו כתב
בספר שולחן שלום ונראה שמוח אשילו דעתן לחזור [עיינו דליכא הכוונה]
ואם בלו ממקום שדרכן לגלות למקום שאין דרכן לגלות לא יגלו אשילו אם דעתן
לחזור [עיינו משום הכוונה דאשים] ואסור לקרות ק"ש כנגדו אשילו אם דעתן
לחזור . ואם איש אחר בא ממקום שדרכן לגלות למקום שאין דרכן לגלות אסור
לקרות ק"ש כנגדו ככל גווי' ואם בא ממקום שאין דרכן לגלות למקום שדרכן
לגלות מותר אם אין דעתו לחזור ועיין במש"ס נדרים ס"ק י"ד מה שכתבנו שם .
ולענין עיקר איסור גילוי שער בלשון כתב הר"ם בשם הח"ס דכחונות דדוקא
בשוק אסור אבל בהר שאין אשים מלויים שם מותרים לילך בגילוי הראש [ומה
שכתב במ"א בשם ח"ס קט"ו אינו מוכח שם כלל להמשיך] אבל בזוהר פירש
הוא החמיר מאוד שלא יראה שום שער מחשה וכן ראוי לנהוג ע"כ המג"א

אין דרכה לכסותו רק בשוק ולא בבית ובחצר מ"מ (י) ככלל ערוה היא לכו"ע אשילו בבית ואסור שם לקרות ונד"ס (יח) אם נחלה קצת מהן .
ודע עוד דאשילו אם דרך אשה זו ובכרומיה בחוץ מקום לילך בגילוי הראש בשוק כדרך הפרוטות אסור וכמו לענין גילוי שוקה דאסור בכל
גווי' וכל"ל בס"ב כיון שזריכות לכסות השערות מול הדיו [ויש בהו איסור מורה מדרבנן ופרע רש"י הפרוטות מכלל שסיה מכוסה] וגם כל
כמות ישראל המחזיקות בדת משם חב"ד מזה מימון חב"ד מזה מעולם ועד עמה בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדו ולא בא למעט רק בחולות
שמותות לילך בראש פרטו או כגון שער היולא מחון ללמתן שזה חלוי במנהג המקומות שאם מנהג כמות ישראל בזה המקום לומר שלא ללאת
אשילו מטעם מן המעט חזן לקטוריה מחילא בכלל ערוה היא ואסור לקרות כנגדו וה"ל מותר דכיון שרגילין בהו ליכא הרהורא ודלגמיה :
(יא) בחולות . ובחולות (יט) אריות אסורות לילך בגילוי הראש וה"ה בחולות שכתבנו לריבין לכסות הראש ומ"מ אם זימנה ואינה רואה ללאת
בלעוף על ראשה כדרך הכהנים (כ) אין יכולין לכופה : (יב) שדרכן וכו' . עיין במ"א שכתב דלא ילכו בגילוי הראש רק אם שערותיהן קלושות ולא
אסורות אבל המחזיקות השקל והאגן נכורים מקילין בהו . כתב הח"ה נכריות שאין מזהירות לכסות שערן ל"ע אם דין כזה כחולות :
(יג) שרגילין וכו' . ר"ל ומותר לקרות בהו אשילו נגד אשה אחרת דכיון שרגילין בהו ליכא הרהורא אבל לכיון להסחל בלשון אחרת אשילו בשערות
שמהן ללמתן אסור [ח"ד] : (יד) ללאת וכו' . ר"ל שחלבו כובע שעל ראשה יש לה נמה והוא נגד המחלום השער שלא ילאו לחון ואח"כ מטע
ש"ה ללמתן ע"מ מקיל הרשב"א [החם סופר סימן ל"ו ע"ש] ובזוהר פירש שאו החמיר מאוד שלא יתראה שום שער מחשה
דכרתא מסכנתא לביחא ונרמא לבגהא דלא יתחשבון נדרא וספרא אחרת לשרות בביתא וכ"ם אם האלכות בשוקא כך פ"כ בעלו איהתא דאשילו
קורות ביתה לא יחמון שערה חרף מרישאה ואי עבדיהו כן מה כתיב בניך כשמילי זימיה מהו זית כו' כהנא יסמלקון כחשוכין על שאר בני עלמא
ולא עוד אלא דבעלמא מחבירן בכל ברכאן דלעילא וכרכאן דלחתא בעומרא בנין וכו' ע"כ בקולור וכתב הח"ה דראוי לנהוג כסוהר וביחא
ליחא במעט דקמחית בזכות האנושות היחירה שביחא גם שלא ראו קורות ביתא אמרי חלוקה ילאו ממנה כהמם גדולים : (טו) שער נכרית .
קרי

שער הציון

(י) מג"א ומ"א : (יח) פנ"ג : (יג) פנ"ג : (יב) פנ"ג : (יא) פנ"ג : (י) פנ"ג : (ז) פנ"ג : (ו) פנ"ג : (ה) פנ"ג : (ד) פנ"ג : (ג) פנ"ג : (ב) פנ"ג : (א) פנ"ג :
אלמה : (יט) רפ"א בשם פנ"ג בלוי : (כ) פנים מחירות סי' ג"ס ומגן גבורים :

הלכות קריאת שמע סמן עת

קט באר העלוח

לכאמרי. פנה אלמתי החדשים : ג (מו) ויש לומר משמיעת קול (ט) (יו) זמר אשה בשעת קריאת שמע : ד מהדרי נש' וביש
סנה ואח"כ בלשמו חל קול (יח) הרגיל בו אינו ערוה (צ) כשם חלל מועד ונאגהו מיימוני : ד האסור לקרות
(יג) כנגד ערוה אפילו (כ) של ערצ' וכן כנגד (כא) ערות קטן אסור (כב) ויש מחזיקין נגד ערות קטן כל
זמן שאינו ראוי (י) (כג) לביאה (ר) ירוחם והרמ"א פסק מי שמעו ומת"א (מכ"א) (כד) וכן עיקר (עין כו"ד סימן
רס"ה) : ד יערוה (כה) בעששית ורואה אותה דרך דפנותיה (כו) אסור לקרות כנגדה דכתיב ולא יראה
בך ערות דבר והא מתחזיא : ז י' היתה (כו) ערוה כנגדו (כח) ודחזיר פניו (יח) כמטה (כט) או שעצם

באר היטב

(ט) זמר אשה. אפי' טעם ובת"ע סי' כ"א משמע דקול זמר ח"ל
לעולם אסור לשמוע אבל קול דבורה שרי עמ"א ובת"ח וביד הרב :
(י) לביאה. היינו בן ט' שנים וכו' אמ"א ומ"מ לא יאחזו המובל בערוה
בשעת ברכה. וקטן בעלמו יוכל לקרות אפילו הוא ערוה עמ"א :
(יח) ממנה וכו'. ב"ח פסק דוקא בחזרה טעם מהכי אבל פלימח עינים
ערוה דק' תיחז' כמכסיה ולא דמי למתקן גטו כדוועתינו בסיון ע"פ ומשמע

משנה ברורה

קרי הכרית להבשר שנחמד ואינו נדון לכשרה ומ"ל דע"ל לא לחז"ל
שער בלשה ערוה וגם מותר לגלותה ואין בה משום פליטה הרב
(כח) ויש מלקין וחומרים דלף כפיאה וכרית שיד' שער בלשה ערוה
ואסור פרישה ראש וכתב הסמ"ג דמתניוח שיואלין הכשים כפיאה
כרית מגולה יש להם לסמוך על בשו"ע ומשמע מיהיה שם דאפילו שער
של פלמח שנחמד וחמ"כ חכמה לרשעה ג"כ יש להקל וכספר מן גבורים
החמיר בזה עי"ש. וכתב עוד שם דאם אין מהג' המקום שילכו הכשים
כפאה וכרית כדלתי הדיו עס המחמירין בזה משום מרית העין עי"ש :
(צו) יש לומר וכו'. ודיעבד אם קרא חוזר וקורא בלא הכרית עיין
בביאור הגר"א ומ"ג : (יז) זמר אשה. אפילו פנויה (ככ) אבל שלא
בשעת ק"ש שרי (כג) אך שלא יקוין להטח מזה כדי שלא יבוא לידי תרסור
וזמר אשה אינו וכן כל העריות לעולם אסור לשמוע (כד) וכן פטויה שהיא
דאם חללה ערוה היא (כה) ובחלומות דיון כולם בחזקה דמות הן משגיג
לכן אמן וכו'. וקול זמר פטויה נכרית היא ג"כ בכלל ערוה (כו) ואסור
לשמוע בין כבן ובין ישראל. ומ"מ (כז) אם הוא בדרך בין העכו"ם או
בעיר וכו' חלום שא"ל לו לחמות כיון דלא מלינו דמקרי ערוה מדאוריית'
מותר לקרות ולברך דל"כ כיון שאנו שרויין בין העכו"ם המכיל מחורה
וחפלה ופ"ל נאמר עת לעשות לך הפרו חורבן (כח) אך יחמץ לבו
לכיון להקדושה שהוא עוסק ולא יתן לבו לקול הזמר : (יח) הרגיל בו.
ר"ל כיון שרגיל בו לא יבוא לידי תרסור (כט) ואפילו מח"א ואח"ה

שערי תשובה

הארים על דברי הגמ"א בזה ובש"א בית הארים חלק ח"ע בסו"ס : (יח) ממנה .
עכ"פ ועיין כו"ד סי' ח' לענין פחם לא יאחזו מפני הכרס ובסו"ס קחו
שם דאפילו כפייה סיים לא מהכי לומר שיתקן ויחזיק לטוילתו כיון שהוא לר"ד ללא
כרסו וזממ' כעוה וז"ל אסור לערוה לכוין שאלו תהיה שמיעתו כדבור והדבור
אסור ועיין שם בה"ט ס"ט ויחזיק כפייה פ"ס ח"ע וע"פ ח"ע ס"ק פ'
אפילו כולך במכסיה חזק החזקו יש לומר ח"ע דמפסיק באכנס בלבו רואה
אפילו תחת בגדיו י"ל דחזעתינו דבר שנגזר (אשכ"ח ש"ל בגו"ס) ובספיקו

ביאור הלכה

ודע דפיין זה לא שיד' כלל לכדין דערר בלשה ערוה כאמור בסו"ס זה ואפילו
כביהם ובחדרם אסור לכו"ס לקרוה בעדו כואיל דודקן לכסוח בשוק אינו כיה
משום כריכורף וכיו ערוה ק' פסוק לכעתיין וכ"כ יוד הארים חלום אפילו עיקר
הדיו לענין גילוי שער שכתיה כשם החוסמות לא כריחא דהנה הסמ"ג כתב כשם
כירושלמי לאיסור וכן דעת הקור שם והב"ח כתב שם שכן דעת הרמב"ם ומכ"ה ג'ג
כש"ס שליו ק' שנגלו ממח' אפילו כהדרה אסור ובעל הכיין שמואל כסימן קט"ו
כתב דלפי מהגניע כיו' דת' אורית בגלוי ממח' אפילו הארים חלום אפילו אי
קימח שלא חלף עובר זה בלי חכמה עכ"פ איכורא איכ"א וכ"כ בחשוכה ח"ס סימן
ל"ד דכיון דכבר קבלו פלייכו אבות אבותינו בכל מקום ששמענו בשו"ס יב"ל לאסור
בזה ח"ע ר"ל דין גמור שקיבלו עליהו כדך דיעה האוסרת וזממ"ג כמ"א סימן
הק"א סק"ו ועי"ש שהאריך ברכה בזה וכתב לבסוף דנאלויתו שמשע' החנה
ע"פ סוכר איסור נסור הוא ויש לחוש לביאה האלה האמור בוואר [ומובא במ"ב]
ומי שחפץ בברכה יחזיק ממנו עכ"ל. וכ"ו לענין חזרה וחדרה חלל לילך בשוק
וחזר על רבים לכו"ס חף אס חקך כמטפחה לבד לכסוח שעה מיקרי עונות על דת'
יהודית עד שחלך כרדוד מלמטה כלל הכשים ק' מנואר שם כסי' קט"ו. ודע עוד
דכשים שבורגו לילך כשערוה ראשן מה מחוד לריכה האשכ' אעומדת על העיניה
להגניח כפייה שלא יאזו משערוהיה לחון ואפילו משאו משער אחד דל"ה חשאר
מה גמורה ומידי עלים כרח' ואם היא סוגלת כליל ע"ק שא"ל לה לטולל אח' האר'
ולבגעי' כפייה בזה חכרון על ראשה כדבר דק' (שקירין טו"ל) שהוא מלא חללים
כדי שיכנס הכים כשם ולא יכיה תיילה ואף בשו"ע דבר פסוק מחוד לכל מי שזרע
דח' דיון [עיין כו"ד סי' ק"ח סעיף ת'] מ"מ מפני חומר הענין שהוא נגע לאיסור
כרת לא נעשה ח"ע מלהודיע זה פ"ה :

שער הציון

(כח) כלל שבע ועיין ביטוחות יעקב : (כט) פמ"ג : (כג) פסוק : (כד) פמ"ג : (כה) חמנויים : (כו) פמ"ג : (כז) ח"א : (כח) פמ"ג : (כט) חמנויים
(ל) ח"א : (לא) ר"י : (לב) מרדכי : (לג) פמ"ג : (לד) פסוק : (לה) כ"כ בסו"ס לערוה : (לו) כ"ח וע"ו ומ"א ובגמ"א וסג"ו וד"ח ומ"ח : (לז) ח"א :
ובגמ"א והגמ"ו ומ"ח וד"ח :

הלכות קריאת שמע סימן עה עו

עיניו או שהוא בלילה או שהוא סומא מותר לקרות (ל) דבראיה תלה רחמנא והא לא חוי לה:

* נכחה לה ב טס
ג טס ד טס לפיכך
כח"כ

עו להודר מצואה בשעת קישו בו חי סעיפים :

א צואה (ה) (א) בעששית מותר (ב) לקרות (ג) כנגדה אע"פ שרואה אותה דרך דפנותיה משום דבבבטי תלה רחמנא דכתיב וכסית את צאתך והא מחבטיא : ב צואה בנוסא מניח (ד) סנדלו עליה וקורא דחשיבא כמכוסה וכיון שאין ריח רע מציע לו מותר והוא (ה) שלא יהא סנדלו (ו) נוגע בה : ג * להעבירו צואה (ו) לפניו אסור לקרות (ז) כנגדה ופי חזיר כצואה עוברת דמי אפילו עולה מן הגדר אין הרויחה מועלת לו (ט) דהוי כגוף של רעי : ד * יהיתה צואה על בשרו * ומכוסה

שערי תשובה

מעליהא היה מחב"כ חננך בעלמא וע"פ כיכא דאסור לא בני א"ס מחוסה ממחיים ולמעט ולמעלה הוא ערום משום כבוד הכרעה ע"פ ומכ"ס כאן ק"ש והפסל שנאמר כסון ס' ופשוט :

באר היטב

אז לילה או סומא לא מחבי ע"פ. וכן הוא דעת המ"א וס"א (ועיין בס' אליהו רבה פלגול ארוך מזה) וס"א העלה עוד דרך הכוזב פ"ט דהאירי הוא דוקא שהחזיר כל גופו ועומד ללד אחר ע"פ דהמחבר יד שהוא מחבטל בערוה סר"ה וכ"כ המ"א סי' פ"ה ס"ק ב' :

הכרין העלה כדנבי ג"ע ע"פ. מותר להכריז ב"ח אע"פ (ה) בעששית וכו'. והא מניע לו ריח רע אסור ל"ח פרק מי שמחו אוח אמוה. וב"ח פסק דכיון דלואה עוברת היא ולינה עומדת במקום

משנה ברורה

בכאן עומד ערום לא יזויר שום עלה שיכא מותר לדבר ד"ח וכתב במשנתנו זהב דא"ס הוא ברשות אהד וחדש ערום הוא ברשות אהר כנגדו והוא עולם עיניו מלראוהו ו"ל דשרי בזה לכר"ע וכן משמע קלח בדרך החיים צ"ס ח' אוח ח' בא"ל אכרס משמע דמחר מזה וכן כח"א כלל ד' אוח פ' לא משמע כן אכן א"ס חלון של זכוכית מסתק ביו לערוה ועולם עיניו מלראוהו מחבי לכר"ע כיון דיש עכ"פ חיצה הלינה הכוסה נגד הערוה. מותר להכריז ב"ח כשהוא ערום וס"א לומר כנגד ערוה אחרת שנאמר ערום דבר דיבור אסור מותר מותר ומ"מ אין לו לשמוע אז בניה מחבירי ללא ידי חוכה כי ח"א לומר שומע כעוה כיון שא"ל לו לענות [אחרונים] : (ל) דבראיה חלה. ר"ל אע"פ שהוא בסמוך לו חוץ ד' אמוהו דבנראה קי"ל בסיומן ע"פ דאסור חלינו א"ס הוא מלאחריו בזה גילה הכחוש דחלו רק ברואיה ונ"מ בכל זה אף לידן דמחמירין בפלימת עינים וכלל מ"מ א"ס החזיר פניו ונוגשו מן הערוה מחבי לכר"ע חלינו בסמוך לו :

ביאור הלכה

* העבירו וכו' לקרות כנגדה. פיין במ"ב מחב"כ א"ס טעניו ע"ס רחבו דדי נד"א הוא מוכרי סט"ו ואף דלמי חס דכחכ סט"א נסיון ע"ס ס"ב דנרדן שלפניו הוא כלפניו היכ נכון להחמיר גם כזה וכן כתב בלש"ל מ"מ לא רחמי לכחוס ק"מ משום דנרדן שלפניו ג"כ כ"ל מיקל וכשרע בעיניו זה שכתב אחרונים ספקין כה"ח חלינו כלפניו ממש ע"כ כאלו רחין להחמיר נרדן שלפניו כזה : * הירוח נושא וכו'. והא נרדן לוח מצי רגלים בטופח ע"פ לטעמיה ומכוסה כנגד עיניו לקמן נסיון ע"ס כ"ב * ומכוסה כנגדיו. עיין במ"ב שכתב דלא תחבר שיעור הכנסה א"י בעיק ג' טפחים או די ג' אצבעות. ולא אכין כוונתו דכלא חיהא כס"ו דלואה כל שהוא יכול לבטל ברק אלמנה לא בעיק שיעור. לכיטיו ומקרא חלה הוא וחצית בה ושבת וכסית וכו' ולומר דבא"ס בעת משום דכרו מטופח מולוה זה אינו דל"כ מחי מחבי א"ס הוא כיסוי גדול. ועיין עוד במ"ב שכתב על מה דכתב במ"א ב"ק"ג דא"ס הוא על ידו וכו' דשרי לקרות כנגדו דדוקא כנגדו אבל הוא עצמו לא ע"פ [והנחתי כ"ו במ"ב ק"י] אף דמדברי כה"ח וסר"י שכתב כ"ב משמע דא"ס הוא עלמו מותר וכן הקשה הלכ"ל [הקושית שהייתה שאלה וכוונתו להכריז אסור יש לדחות] אמנם באמת יהא דכלא גל"ה יקשה על ה"ח האין כה"ח דלואה כה"ח וסר"י וסר"י לקבל כלה כה"ח כ"ב מסיים ע"פ ומה גלוים סורו שאסור לשמוע כן וכן נכון לשמוע וכוונתו כ"י כ"ב לבסוף אלמא דהוא מחביס לדבריו להחמיר למעשה אך ע"ס אמוה יתא כל דכונת כה"ח הוא דמדינת מותר דאין פ"ו א"ס לואה אך מ"מ נכון להחמיר כדכריסם שלא לקרות ק"ס בידים מעופפות חלו ומה שכתב כ"ב ח"כ עכ"פ אחר נודלי מותר לקרות ע"כ ומה כונת המ"א שכתב ע"כ ומה שז"ל ע"פ חר"י וסר"י הי"ח דה"ס כה"ח ע"פ כפירוש שאין ע"פ א"ס לואה ודלא כה"ח וכוונתו שכתב כה"ח"ם שכתב כה"ח ע"פ ספקו לאיסור כ"כ וסר"י ח"כ עכ"פ אחר מותר לקרות

(ד) חלה כ"ז שאין מגיע אליו בני כ"ב המ"ב נסיון זה אבל בסיומן ע"פ כ"ב נ"ח נאמר ב"ע"פ ועיין נסיון ע"פ כה"ח : (ד) סנדלו. ללא דוקא סנדל ס"ה בחיזו דבר שמכסה מחבי ונקס סנדל (ה) דלא חיומא דבעיל לגבי גופו והוי כמו שמכסה אוחה כרגלו וחיפה (ו) דדחלי אין גופו משוב כיסוי קמ"ל : (ה) שלא יהא וכו'. ר"ל חלינו א"ס חין הלוהה מהפסק על דדי הסנדל מבחון וחינו גרלה ואע"פ דבעששית חלינו נוגע ודבוקה בה שרי מחבי שאינו גרלה מבחון סנדלו גרע ספי מחבי שעתה הוא מלבוש שלו ע"כ (ז) א"ס הללו וכיפה בו שרי : (ו) נוגע. עיין במ"ב וסמ"ג שו"ת לומר דא"ס אחר שקרא ק"ס וברכותיה מלא לואה דבוקה כסנדלו מחמתיה חוזר וקורא ק"ס בלא ברכותיה. ע"פ הפס"ס והא מהפסק הלוהה גם בנרדן הסנדל מבחון עיין לקמן סעיף ח' ס"ק ל' מה שכתוב שם : (ז) לפניו. וה"ה א"ס היחה שעה ע"פ הא"ס : (ח) כנגדה. עיין בב"י דסוכר דחין להלך בין לואה קבועה לעוברת ע"כ גם כזה בעיניו הרחקה מלפניו כמלא עיניו ומלאחריו ד"ל ממקום שכלה הריח וכן הפס"ס ס"א והסר"ח אך א"ס העבירו לואה מלפניו ע"פ רחבו אז די ב"ל אמוה דהיינו קודם שמיניע ל' אמוהו או אחר שמתרחקה ממנו ד' אמוה שרי כיון שהוא אז מלדן ואמריק נסיון ע"פ דמלדן אי כמו לאחריו דמי ב"ל ממקום שכלה הריח [דער מקום שכלה הריח הוא כמו לואה ממש כיון דריח רע שיש לו עיקר הוא וכדלקמן בס"י ע"פ] והכ"ח והא"ר פסקו דכיון דלואה עוברת היא ולינה עומדת במקום אהד סני בהרחקת ד' אמוה ממקום שכלה הריח חלינו מלפניו. ויש להחמיר להחמילה ולענין דיעבד א"ס כבר קרא וההלל ויחיה הלוהה עוברת חלינו חוץ ל"ל עיין במ"ב שכתב וזה לשונו וכבר כתבנו כל היכא דאיכא פלוגתא חוזר וקורא ק"ס בלא ברכותיה ונחמלה ליעו חוזר ומהלל ע"פ עוד : (ט) דהוי כגוף. והא האלון פתוח וחזיר עובר א"ס מותר לקרות עיין בסיומן ע"פ ס"ב בכח"ל בלכה ובמשהה ברורה מה שכתוב שם :

שער הציון

2 (ה) חסיון ע"ד : (ב) כה"ח ע"פ : (ג) אחרונים : (ד) סמ"ג : (ה) כה"ח : (ו) מאמר שדכי ועיין בב"ב : (ז) ס"א :

דהיינו יסווי עפעטוין וכן לילה וכן סומא דלבו לעולם סומא, ומיכו ערוה כנגד עיניו דאורייתא וערוס הבמכסה בסדינו ולא הוליא ראשו חוץ מוסדיו אפשר שהוא דרבנן ועולם עיניו מערוה שנגדו אפשר שהוא דאורייתא, ואפי' מכה עיניו בנגד נראה דאסור ולא דמי עיניו ללבו בזה דלבו מוכי יסווי הלבו, והלכך לא מהי עגימת עינים אף בלבוש משקפים.

ולענין עפה באשה כי צמיצ סי' ע"ה צמם אחרונים ז"ל דומה עגימת עינים שכרי אין זו ערוה ממש, חדע דעקבו נוגע בערוה אסור ונוגע בצמר אשמו מותר, וכן לבו רואה ערוה אסור ולבו רואה עפה באשה מותר, וכן אשה בחברתה אין אסור בטפה נגולה כדאיחא סי' ע"ה צמיצ סק"ח צמם אחרונים ז"ל [והאחרונים כתבו דלא פליג בזה הראש"ש] ואין אסור עפה מנגולה אלא משום ערוה וכמשי"כ הראש"ש כי"ד א', צמם הראש"ד, והלכך כל שאינו רואה מותר, ולא דוקא עגימת עינים אלא החזרה מבעו ג"כ מכהם כל שאין מרגש וכונו בצוביט חוץ למום שכח הראש"ש שאין בו משום ראיח ערוה.

(ח) כ"ד א' שוק באשה ערוה, צמיצ סי' ע"ה סק"ז כי צמם הב"ח והע"י דצוק אפי' כל שבו אסור, ואמוס מדברי

הראש"ש והראש"ד מנזר דאשמועינן דגם שוק בכלל עפה באשה ערוה דה"ל שוק קיל עפי משום שאין מוקוס לנוט באיש ולפי' שיעורו עפה, וכן נראה דאי שוק כ"ש א"כ עגבות וצטן נמו כל שבו שהם עפי בהלכה וה"ל לפרש באיזה מוקוס שיעורו עפה אלא ודאי פחות מטפה באשמו מותר דסתמא לא נטרוד ולא החמירו חכמים בפחות מטפה והב"ח ע"מו צמסוס דבריו נראה דחזר בו ונפרש דשוק קיל עפי, והאי שוק נראה דהוא פרק החמחון מארכובה עד כף העקב

אבל מן הארכובה ולמעלה הוא לנוט בהלכה ולא אשטריד לאשמועינן

והרי כתבו הראש"ד והראש"ש דבאיש הוא מנגולה והב"ח כתב שהוא חמור ונולדך וכל זה אינו אלא בפרק החמחון אבל מן הארכובה

ולמעלה הוא בכלל ירך ואמרו מה ירך צמח [מ"ק ע"י א'] וכבר כתבו ח"י מנחות ל"ז א' ד"ה קיבורת, דשוק המוזכר בל"ח היינו

פרק החמחון, וכל עפה מנגולה אסור, ויש לעי' ביד אי פרק החמחון

שצ"ג ברוש ובכף בכלל אסור ואי מוכי לי' מנהגא, ובצ"ג סי' ע"ה

סק"ג בקיל צפרק החמחון של הרגל עד ארכובה במוקוס שהולכין

נגולות ולהאמור בוי בכלל פריחת ולא מוכי לי' מנהגא, ובצ"ג סי' ע"ה

ש"ג סע"י ויולחין באלעדה שנומחין בצרוע חרוע היינו פרק העלוין

של יד וכמשי"כ ח"י מנחות ל"ז א' ומשמע דבקה היינו הפרק שמכף

היד עד חרוע אינו מוקוס לניעות, ובגמ' שבת ס"ג ב' אמרו בירוח

חמח אלעדה עומדה ואלעדה היינו בצרוע כדכתיב ט"ז א', ומשמע

דבירוח ננוי צפרק עליון שבין הירך ובין הארכובה הנקרא שוק

בבהנה, וכן בזה דאמר צ"ק מ"ח א' למיפח צעי לניעותא פרישי

שם שנגלה זרועותיה, וכן נראה דאם בלבו לאסור גם פרק הקיה א"כ

אף מקלחו אסור ולא נהיגי לאסור נקלחו, וכן במוקוס דהולכות

יתפוח ע"כ נגולה קלח הפרק החמחון, ומכל זה היה נראה דשוק

המוזכר כאן היינו שוק שאלל הירך, ומשי"כ הראש"ד שאינו מוקוס

לנוט באיש, אפשר דר"ל צמח אינו מוקפיד לילך מנגולה קלח מן השוק,

ולפי' לא כתב רבנן דפרק החמחון ערוה ותלוי במנהג וכמשי"כ

השמו"ג וקאם להכריע בדבר, ובחשונה רעק"ה חנינא סי' כ"ח, כתב

כיון דקיסול וכרעיס ורביב חד' הוא והוא בהלכות מה שקורין

קני"א וזה המחצר עלם הארוך החמחון עם עלם אונגעי א"כ ע"כ

שוק דומה דהכלות היינו שוק דבהנה, ואנוס א"ל לפרש כן מתי

כ' צמיצ סי' ע"ה צמ"ל ד"ה עפה, דטפח באשה הוא מנח ג' שוק

עום חתך וכן שוק [ולמחי דמנזר לעיל דבאשה אחרת כל שבו

כ"ג אסור כ"ש] ולמחי דמנזר לעיל דכל בני אינה ערוה בעיקרו

אלא חכמים אסרוה משום הרהור וטרדה היה נראה דכל שאין דעת

של בני אדם עליהן מתמח קטנות מותר וברי דעת רבי' שאין אסור

בראי' אלא בהסתכלות וכו' דעת ש"ס שסתמו בזה להחמיר בראי'

שעינא וליבא סרסורא ועצירה מ"מ זו שאין ילך עליהן מחמת קווען

הדעת נוסה שלא אסרוה חכמים ואין כאן שיעור צמסוס אלא לפי

מליחותו וקטנות גופו.

ובשיעור דמותר צמחי' ואסור צמחא לכאורה לא היה ראוי לאסור

אלא באשה שהוא מנירה ורואה אותה תמיד צמיצ נכוסה

וכי מנגלה השתח' השיב ערוה אבל רואה אשה שאינו מנירה וראשה

פרוע לא עדיפא מפניו אבל ל"מ כן בפוסקים אלא הכי קצשו חכמים

דשיער נשואה כיון דחייבת לכסות עשאה בערוה לכוי' ונראה

דאפי' ערוה שיואלח חניוד בראש פרוע אסור דלא בקילו חכמים

בפריחתו וברי' גם פני' ודריב יש צבן אסור בהסתכלות ויש מוקוס

לאסור לקרות ק"ש אף נגד פניה אלא שכל זמרת חכמים בפלס שקלוח

וא"ל להכניד על הליבו ולכך בקילו בפניה ובשיער פניו מ"מ

בנשואה שחייבת צמחי' לא בקילו, וכ"כ צמ"ב.

ט) סי' ע"ג מ"ב סק"א ואם הם שוכנים פנים להדי פנים אסור

כי אפי' אם אינם נוגעים כל ששוכנים בקירוב כו', ד"ז

אין לו שום מוקוס וכמשי"כ לעיל סק"ו, ולמשי"כ שם פנים להדי פנים

ג"כ מותר באינם נוגעים, ובאשמו אפי' נוגעים מותר ובלבד שלא

יגע ערוהו בצורה וערוהו בצורה ויהא לבו מוכסה, וכן אם הוא

החזיר פניו וגם אינו נוגע בערוהה שניהם מותרים ודלא כמשי"כ

צמ"ב סק"ה.

שם סק"ז כתב ג"כ דפנים כנגד פנים אפי' צמחי' הקטנים אסור

ולמשי"כ לעיל צמקנים מותר אפי' בגישה זולת גישה ערוה,

והכל צמקנים מוכח כן בגמ' שכרי צמחי' כ"ד א' לא נזכר החזרת

פנים רק הפסקת עליה והפסקת עליה מותרת אפי' פנים כנגד פנים

וכמשי"כ החנא ואם היו קטנים מותר אם איחא דבעין החזרת

פנים ה"ל להזכירו שהרי עסיק כאן החנא לפרש דיני גישה צמ

בצמר ואיך סחם החנא דבקטנים א"ל הפסקת עליה שחנא אם

שוכנים זכני' לריך הפסקת עליה גם בקטנים אלא ודאי דגם

פכ"פ א"ל הפסקה, ואע"ג דבלא יסווי ערוה ודאי אסור והחנא

לא הזכירו, זה א"ל להזכירו שהחנא לא עסיק כאן בדיוני ערוה רק בדיון

נגיעת צמר בצמר.

מ"א סי' ע"ד סק"ע הביא פלוגתא צ"י והרמ"א צמקנים צני ציחו

דמותר נגיעת צמרים אי מותר גם נגיעת ערוה, וסיוס ולי'ג

לאסור מידו דהוי ארואה ערות קטן, ודבריו ז"ל קשים שחרי' כתבו

דיש שאמרו שאין ערות קטן ערוה [והיינו חינוק עד י"ב וחיונות

עד י"ח] וכצ"ל ראי' מכל דאמרו כ"ד א' דצמקנים מותר ופירשו

דמותר אפי' נגיעת ערוה וש"מ דערות קטן וקטנה אין צבן משום

ערוה וחרי' דמו דהלא חסם ליכא ראי', ופי' צ"י דר"ל דליכא נגיעה

ג"כ והרמ"א פי' כונת חרי' לחלק בין נגיעה לראי' דראי' שהחזרה

אסרה משום כבוד שכינה גם ערות קטן אינו כבוד, אבל נגיעה שאסרו

חכמים אינו אלא משום הרהור וטרדה ובקטן דרגיל בו ליכא הרהור

ופי' דברי חרי' מניין לפי הרמ"א דאי צעי לנימור דאיורי בלא נגיעה

עיקר חסר מן הספר בלי חרי', ולפי' לדינא כולן שוין דנגיעת ערוה

של קטן מותר וכמשי"כ בהג"א וכן רביעא צרייתא דמחרת בלא

הפסקת עליה ומשמע אפי' נוגעין בערוהו וכמשי"כ בהג"א וכשם

שקטנות צמחי' וצמותיו גורמת לשלילת הרהור צמיעת ערוהם כן

גורמת לשלילת הרהור צמיעת ערוהו בצמסוס, וא"כ קשים דברי המ"א

שהביא ראי' לאסור מנהא דאסור ראי' בערות קטן שזה כתלוי חנינא

דללא חנינא שהרי באמת המתירים ראי' למדו מנגיעה, ואין אסרינן

ראי' ולא ילפינן מנגיעה אבל נגיעה לכוי' מותר, ומיכו צמקנים קחורת

נראה דעת הרמב"ם והטור לאסור שהרי הצריכו צמקנים קחורת

פנים, מיכו יש לעי' אי קפדינן בנגיעת ערות קטן או קפדינן בנגיעת

ערות

זה המקום
הקול הנה
אם חסות
או חסות
בצדית נתיב
החוקק

מורדכי

עב פירקין: סכים מהו יפנים כמיטה הלכה כרב יוסף
דלשון כנסתו ויחזיר פניו ויקרא קריאת שם ומנוח
ראשו ומוץ ככגו כנגד לנו כי רב אלפס פסק דלכו
רואה ערוה אסור לכל בניו וכנו ביתו אגלו כמיטה אם
קטנים הם מותר לקרות ק"ש ואם גדולים ככנו וספר
ענ נחמה אסור: טעם באשה ערוה: שוק באשה
ערוה בחקים מדרג לכתוב: ככספה יגלה לאחריו
טעם לפניו מפתחים באוס: והאשה מאחרות טעם
ומלפנים ולא כלום: ספר באשה ערוה: קול באשה
ערוה: פירוש ר' כל זה חזירו לקמחל כהו: אבל
לפניו קריאת שם מר לקרות אם ראש אשה מנולה:

בית הבחירה
הכמות פרק 2

הערום אסור לברך ואפי' נתכסית ערותו יש
לחוש לגלוי העגבות. הא כל שנתכסו אף העגבות
מותר. וכן האשה יושבת על הקרקע וקוצה לה
חלתה ערומה מפני שיכולה לכסות פניה שלמטה
בקרקע. ר"ל שתשוה רגליה ושוקיה וירכותיה
זו לזו ומקום ערותה מחסוה. ואף העגבות אעפ"י
שהן מגולות ובראיתן מיהא דין ערוה, פירושה
כשהיא יושבת בקרקע והן טוחות בקרקע וכגון
שהיה תיחוח קצת.

צריך לאדם שיוהר כשיקרא את שמע או
יתפלל שלא יפנה עיניו לשום דבר המביא לידי
הרהור אפי' באשתו. אמרו חכמים ראיית טפח
באשתו בכל מקום שאין דרכו להגלות אוסרת
בק"ש. אעפ"י שאינה אוסרת לדברי תורה,
שהראייה גורמת הרהור. וכן שוק באשה ושער
באשה הראוי להתכסות וקול של זמר באשה
ערוה לענין ק"ש. ובלבד במה שאין רגיל בה
אבל פניה וידיה ורגליה וקול דבורה שאינו לומר
ושער היוצא חוץ לצמתה אין חושש להם. וכן
באיש יצא שער ערותו דרך בגדו אינו חושש.
וכן כתבו אחרוני הרבנים ששער הבחולות
אעפ"י שכלו מגולה מותר אין הכונה אלא
למסתכל. ובאשה אחרת אפי' באצבע קטנה כל
שהוא מכיין לראות או לשמוע אסור בכל שעה
להסתכל בה ולשמוע קולה אפי' קול שאינו של
זמר, וכמו שאמרו שם. ברב נחמן שאמר לרב
יהודה לישדר מר שלמא לילתא ואמר ליה לא
סבר לה מר קול באשה ערוה. ומכל מקום אפשר

בתי דרסאוי דלקאון [דף כג] חיישינן שמה ע"פ יפנה בהם ואסור בבית הכסא [*עראוי] שאין לשון
רגילות לפנות שם מותר להסתין בהם ולא חיישינן שמה יפנה בהן והא דהוין לקמן אפילו ר"י
בבית הכסא עראי לא יסתין בהם היינו בשאוחזין בידו דחיישינן שמה יפנה הבית ואלו אם ג"י
יפלו ניים על רגליו או אף יגע בחמה מבין משמע דאסור לפנות בגדולים כשחפלין בראשו ג"י
אבל להסתין מותר: [דף יד] *ה"ר יוסף גרם פ' והתניא היה יסן במטה ואשתו בלדו לאחוס
יחזיר פניו ויקרא אה"כ היתה עליה מפסקת ביט לבינה: [דף טו] נכרי ערום אסור לקרות
קריאת שמע כנגדו והכא נמי אמרינן הכא בחלמודא טעם באשה ערוה אפילו באשתו ס'י
טפח שדרכה להתכסות וכן שוק וקול באשה ערוה וס'י רב האי גאון דכל הני לענין ק"ש
וכחב הר"א מומין בס"י הלכך אסור לומר דבר שבקדושה בשמיעת קול שיר של אשה ובשנותיט
בין העובדי ככובים או יושבים. ועם לעשות לה' הארו מורחך הלכך אין אנו מהרין מלמוד
בשמיעת קול שיר נשים ארמאות וכ"ס בה"ג וכ"ס ר"ח כדברי ר' (י"הדאי) [האי] גאון
ובהב ראב"ה כל הדברים שהזכרנו למעלה לערוה דוקא בדבר שאין רגילות להגלות אבל
בחולה הרגילה בגלוי שער לא חיישינן דליכא הרהור: פ"א [שם] גרף ועביט שניהם כלי חרס
הם אלא של רעי קרוי גרף ושל מימי רגלים קרוי עביט ואסור לקרות ק"ש כנגדו הואיל ומיוחדין
לכך אע"פ שאין בתוכם כלום ואפילו רביעית מים אפשר דלא מהני להו אבל כלי דלא בלע
כגון כלי זכויות אפשר דשרי ובלבד שיטיל בהם (מים רביעית) *רביעית מים]:
פ"ב [שם] מרחיק ר' אמות וקורא ואפי' אם כסאו על סיו י"ש שאמרו מרחיק ממנו מפני
שגבלע בו ומאיים ואי כמו לואה הדבוקה. בסגדלו ולראב"ה נראה להתיר דהא מטסה הוא
ולא עדיף מלואה בעשטיה ולא דמי ללואה שבסגדלו: [דף טז] ספר תורה פ"ג עושה לו מחילה
י' ואם לאו לא ישמש וה"ה בחומשין שלנו אבל שאר ספרים דיון בכסוי בעלמא: אמרינן
בירושלמי לא פ"ד ישב אדם על גבי (ס) ספסל סס"ח נתון עליה ואם היה נתון על ד"ח
מוחר עד היכן רבי בא בשם רב הונא אמר טפח רבי ירמיה בשם ר' זעירא אמר אפי' כ"ס:
[טז] אמר רפרס אמר רב חסדא עומד פ"ה אדם כנגד בית הכסא ברחוק ארבע אמות וקורא
ק"ש ומפרש לה בבית הכסא שאין בו לואה: נשאלתי על פ"ו בני אדם שיש להם ספסל
נקוב בחדרם וענין עליו אם מותר לקרוא ק"ש כנגדו והתירי להם והבאתי ראיה מכאן כיון
שאין לואה על הנקב וגם אין הגרף תחת הנקב ועוד שהנקב תמיד מכוסה ב"ף: כנגד
בית הכסא ברחוק ארבע אמות ודוקא בישן שהיה בו לואה ופניה: [ח] אלפסי וכן נדה אם
באה להפיל בו מיהא מהני' שנושין בו' וכן סר"ח וכחב ראב"ה והגיס נהגו סלסול
ופרשות בעלמן שאין נכנסות לבית הכנסת ואף כשמהללות אין עומדות בפני חברותיהן
וכשר המנהג: סליק פרקא

אהבה. הלכות קריאת שמע פ"ג

מן יכשם שאסור לקרות כנגד
צואה ומי רגלים עד שירחיק כך אסור לקרות כנגד
הערוה עד שיחזיר פניו אפילו כותי או קפן לא יקרא
כנגד ערותו אפילו מחיצה של זכויות מפסקת הואיל
והוא רואה אותה אסור לקרות עד שיחזיר פניו. וכל

נוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בנוף האשה כשהוא קורא
ואפילו אשתו ואם היה מגולה נ"ט טפח מגופה לא יקרא
כנגדה

הנהגות מיוסוניות

[1] קיימא לן כרב חסדא דאמר סרוחין ר' אמות ספקו שפסק דרין דחניא כותות ודלא
כרב הונא דאמר סרוחין ר' אמות ולא יוחר וכגון כן פסק הגאון ולשון העשיר צ"ע: [2] כרבא
לגבי אביי: [3] לא צריכא דסליק ואחי מנחרא: [4] כרב חסדא דקיימא כחא אסוראי
כותותיה ודלא כרב הונא ע"ש: [5] לא אסרת תורה אלא כנגד עמוד בלבד וכו' ער ותי גזיר
דכתיב בראשון כספקן לא גזיר וכן סר"י ע"כ: [6] וס' בח"ג הני מילי אשתו אבל באשה אחרת
אפילו דבר קטן ספקו וכן שוק באשה ושער וקול באשה כל הני אסור לקרות ק"ש כנגדן
וכו' ס'י רבינו חננאל וקול אע"ג דאין נראה לעינים הרהור מיהא איכא וכל אלה דוקא שאין
רגילות להגלות אבל בחולה הרגילה בגלוי שער לא חיישינן דליכא הרהור וכן בקול הרגיל בו:
[רמב"ם ח"ב]

ערוד

הלכות ק"ש סימן עד עה

השלחה

מן דע שבאשה ליכא דין לכת וראה את הערוה כיון שערוהה למטה ולפיכך כשהן לובשות חלוק מותרות לברך ולהתפלל אע"פ שאין הפסק בין לבן לערוהן שהיו לבן אינן רואות ערוהתן ויש מי שהולך בזה [כת] ואינו עיקר [ט"ו סקד] אבל כשהן ערושות אמר להן לברך ולהתפלל א"כ ערוהתן מותרות בקרקע או שישבות על איזה דבר רך דאו ערוהתן ממוטות ואינן נראות ובאיש לא מהני זה מפני שערוותו בולם אבל כשהן ערושות לגמרי יש בהן גילוי ערוה כמי באיש :

סימן עה דין שיער באשה ערוה וכן קול ועוד דינים . ובו י"א סעיפים :

א אע"פ דבאיש לא מקרי ערוה רק מקום הערוה ממש אבל כששאר בשר מכשו טעלה ליה לן בה מ"ם באשה אינו כן וכמ"ס הרמב"ם בפ"ג דין מ"ז ח"ל וכל עוף האשה ערוה לפיכך לא יסתכל בנפח האשה בשווא קרא ואפילו אשרי וואם היה מטלה מפה מטפה לא יקרא כנגדה ע"כ וראה דה"פ דבהסתכלות בטפה אמר לקרות אפילו כשהגילוי הוא פחות ממפה ובלא הסתכלות מותר אכל בגילוי מפת אמר לקרות כנגדה אף כשאיש מסתכל בה ובכל זה אין חילוק בין אשרי לאחרת [וכי' צמחא ל"ד . דלסתכל אמר חפ"ט לחשו וממילא דכתיב אמר בק"ש ואלו נחשטו] :

ב וראיתי מי שכתב בכונת הרמב"ם דדוקא באשרי צריך מפה אבל באחרת אפילו בפחות ממפת אמר ושי"כ בכה"ל [לה"ל] וחמהני דהן אמת דכ"כ בהגמ"ש שם והו' שכתב רבינו דמ"א בפניו א' ד"א דוקא באשרי אבל באשה אחרת אפילו בפחות ממפת הו' ערוה ע"כ"ל אבל דעת הרמב"ם אינו כן וגם בכה"ל אינו כן ח"ל הבה"ל דאפילו אשרי כי מינולי מפה מינה אמר לקרות ק"ש כנגדה ע"כ"ל כלומר וכ"ש באחרת מיהו ע"כ"פ בענין מפה :

ג ח"ל המור והש"ע סעיף א' מפה טעלה באשה במקום שדרכה לכסותו אפילו היא אשתו אמר לקרות ק"ש כנגדה ע"כ"ל והנה ודאי גם דעת הרמב"ם כן הוא דמיידי במקום שדרכה לכסותו מיהו בהסתכלות נראה דפשיטא דאפילו במקומות המטילים אמר והנה גם סדבריהם מחבאר דבפחותה ממפת ליכא איסור אפילו שלא באשרי כדעת הרמב"ם ורבינו דר"מ כתב ד"א דבאחרת גם בפחות הו' ערוה וכבר בארנו בזה דע שהמור כתב וכן אם שוקה מנולה אמר לקרות כנגדה ע"כ"ל ויש שפירש בדבריו דכונתו דבשק אמר גם בפחות ממפת ואפילו באשרי מפני שבשם הוא מקום דרתור יותר [כ"ח וק"י סק"ל] והמה לפרש כן דא"כ לא הו"ל למתום זה ויותר נראה כמ"ס דרשב"א בשם דראב"ד על דין זה בנמצא שם דקמ"ל דגילוי שוק הו' נ"כ ערוה כלומר י"א שיש סקומת שהולכות ויחשת וליכא בגיליה משש :

ד ויש להסתפק אם רשאה האשה לקרות ק"ש ולברך נגד מפת מטלה באיש במקום המצטנע דכמו שאמר לאיש באשה כמה כן אמר לאשה באיש או דלמא דבאיש שייך דרתור מפי שבאשה וכן מסמע מהפוסקים שלא הזכירו דין זה וכן מסמע בהנהגות [ס"ד] : ע"ש :

ה כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ב' שיער של אשה שדרכה לכסותו אמר לקרות כנגדה אפילו אשרי אבל בתולות שדרכן לילך פרועה וראש מותר וה"ה השערות של נשים שרעילין לצאת הן לצמטן וכ"ש שיער נבית אפילו דרכה לכסות ע"כ"ל זה שכתבנו באה"ע מ' כ"א דגם פניו לא ילכו בגילוי ראש זה דבעתולה כמו אלמנות ונרושות ולא בתולות [מ"מ ונ"ס] ויש מי שכתב דאף בתולה לא תלך כששערותיה מתוחות ולא קלועות [מ"מ סק"ג] ו"א דבוצר מותרות כל הנשים גם הנשואות :

השלחה

הלכות ק"ש סימן עד עה

ערוד

הנשואות לילך בגילוי ראש ועי' באה"ע סימן קצ"ז ובזהר נשא והזכיר מאד בזה [סס סקד] והגשים הכאות ממקומה שאין דרכן לגלותן למקום שדרכן לגלותן ואין דעתן לחזור מתרות לגלותן [סס ססס להסקר] :

ז ועתה בואו ונצווה על פרצות דורינו בעוה"ז שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעון זה והולכות בגילוי הראש וכל מה שציעקי על זה הוא לא לעור ולא להועיל ועתה פשחה המספרת שהנשואות הולכות בשערותן כמו הבתולות איי לנו שעתה בימינו כך מיהו עכ"פ לדינא נראה שמוחר לנו להתפלל ולברך נגד ראשיהן המנוולות כיון שעתה חובן הולכות כך והנה כמקומות המטילים בטפה וכמ"ס הסרדכי בשם רבינו"ה שאין רגילות להגלות אבל בתולה הרגילה בגילוי שיער לא חיישטן דליכא דרתור ע"כ"ל ובין שאצלו"ג גם הנשואות כן מטילא דליכא דרתור [ולר"י] והרמב"ם כסמטנו למנתי דין טעור וקול מטוס דל"ל דל"ל לק"ש ליתמר נכ"ו] :

ח יש ליהדר משמיעת קול זמר אשה בשעת ק"ש ואפילו באשרי דאלו שלא באשרי גם שלא בשעת ק"ש אמר דנך אמרו חו"ל שם קול באשה ערוה אבל קול דבתורה מותר וכן קול הרגיל בו מותר באשרי גם לק"ש ח"ל המרדכי שם בשם דר"א סמ"ץ הלכך אמר לסר דבר שבקדושה בשמיעת קול שיר של אשה ובעשותו וכו' אין אנו נודרים מללמד בשמיעת קול שיר של נשים ארסאות עכ"ל וראה דדוקא כששערותיה בפיון הוה :

סימן עו להזדר מצואה בשעת ק"ש . ובו כ"א סעיפים :

א כבר נתבאר דצואה הוה כערוה ואמר לקרות ק"ש ולהתפלל ולומר ברכות וללמד במקום שיש צואה כנגדו וצואה חסירה מערה דבצואה גם ברתורו אמר כמ"ס ריש סימן ע"ד מיהו בהא קולא צואה מערה דערוה בעששית אמר לקרות כנגדה כמ"ס בס' הקודם אבל צואה בעששית מותר אע"פ דמתחזא מפני שהתורה בכיסוי תלתה כדכתיב ושבת וכסית את צואתך והרי היא בטמא ולכן אע"פ שרואה אותה דרך דפנותיה מותר :

ב וכן צואה בטמא מיהו מנדלו עליה וקרא ק"ש דחשיבה כמכוסה ואם אין הריח רע בניע אליו מותר אבל כשיש ריח רע אמר ואפילו לדעה שבמ' ל"ט דמתחזא מהני אף הריח רע ע"ש והוה מחיצה ולא כימי בעלמא וכן דוקא שהסתכל לא ינע בהצואה דכיון שהסתכל הוה על גוף האדם כשהסתכל טענע בהצואה הוה כאלו הצואה על גוף ולכן יש ליהדר מאד היוצאין מבית הבסא ומסקמט שאינם נקיים לקנח והמב מנעליו קדם כתיבתן לבחמ"ד להתפלל :

איסור ולא כשמנענע על הכלי דבזה לא שייך דרתור וערוה :

א כבר נתבאר דאמר לקרות ק"ש כנגד ערוה ואפילו נגד ערוה בן נח ואפילו נגד ערוה קפן ויש סתורין כנגד ערוה קפן כל זמן שאיש רואי לביאה הייט בן השע שנים ויום אחד וכן עיקר לדינא ועי' י"ד סימן רס"ה שיש שאין אחוין בערוה התקע בשעת הברכה על המילה ויש שאוחוין דארבא בזה לא שייך ערוה שהרי ע"כ לקרש בקדושת המילה :

י ערוה בעששית והייט בכלי וכבית אף ע"פ שהערוה מכוסה ובצואה שרי בכה"ל מ"ם בערוה אמר כיון שנראית ובערוה כתיב ולא יראה כך ערוה דבר והרי נראית וכן כשהוא לבוש נגד דק שהערוה נראית פתחה או אשה הלובשת נגד דק ששברה נראית מתוכה הוה בערוה גלויה :

יא כתב רבינו יב"י בסעיף ו' היתה ערוה כנגדו והחזיר פניו ממנה או שעצם עינו או שהוא בלילה יא שהוא כסא מותר לקרות דבראיה תלי החמא והא לא חזי לה עכ"ל ורבינו דהלוקים עליו וס"ל דשום דבר לא מהני רק החזרת פנים דמירושא דלא יראה איש שהוא לא יראה אלא שלא ידא ראויה להתראות וא"כ כמי מהני עצבת עינים או לילה או כסא בין שאחרי"ג העומדים במקומו יכולים לראות וכן עיקר לדינא [כ"ח וט"ו סק"ג ומג"ל סק"ט] וכן מוכח בירושלמי וגם החזרת פנים אינו מעיל אלא כשהפך כל גופו לצד האחד [מ"ז סס] וכבר בארנו בי"ם ע"פ דרתור מותר גם נגד הערוה ע"ש :

ג העבירו צואה לפניו כלומר שהוא קורא ק"ש ואחר נשאו צואה לפניו ואף שהצואה עוברת מ"ם אמר דסוף סוף ליכא מחניך קדוש וכן כשהצואה עוברת כנגד עינו מלפניו אמר לקרות אף כשהצואה התקה ד' אמת ככ"ו וצריך להרחיק מלא עינו ואם הצואה מלאהריו די שיתרחק ממנה ד' אמות ושלא יניע לו הריח וכשהצואה מן הצדדין שלו נ"כ די ב' אמות כמלאהריו ולכן כשאדם עובר אצל המים צואה שמה על פני מי שרצה להקל מלפניו ב' אמות ואינו עיקר [מ"מ] ויש המסים דהוה נ"כ הרין כמו שהבאר [כ"ז וכו' כמ"ל] ויש כמ"ס ז"מ ועמ"ל סס חלל כמ"ל סק"ד ממנסו לכב"מ דמס מלפניו די כד"ל] :

ד צואה במים אינו מתכביל אא"כ המים עגורים שאין הצואה ניכר בהם [מ"ז] ודוקא שאין כאן ריח רע ופי חזיר צואה עוברת דמי [נמנ"ל כ"ס] ואפילו עינה מן הגהר דאין דרתיגיה טועלת לו דהיי גורף של רע ולכן יהדר מלהתפלל בבית שחזורים מצוים בו והלכו לעשות כ"ז שם ברכה ואמר לתנית תפילין שו והלכו דרנים :

ובמקום קבוץ לדברי הרשות ואף בחתונות מסופקני אם יש האיסור זה באופן שליכא חשש יחוד ויותר נוסח שליכא לאיסור זה דהא אשכחן באכילת הפסח שהיו אוכלין האנשים והנשים בבית אחד, והיו שם כמה משפחות שאין לך כל פסח ופסח שלא נמנו עליו יותר מעשרה כדאיתא בפסחים דף ס"ד, ובמדרש רבה איכה איתא חני ר"ח אפילו מי ואפילו נ/ בר קפרא אמר אפילו ק/ דלר"ש אין הפסח נאכל בשתי חבורות ואם יעשו מחיצה ביניהם הרי יחשבו בשתי חבורות כדאיתא בפסחים דף פ"ו ובדריש בטעם שגם לר' יהודה אף שנאכל בשתי חבורות לא חייבו שהנשים יאכלו בחבורה אחרת. וגם בדרך צ"א חנו ואין עושין חבורת נשים ועבדים וקטנים אף למאי שמפרש רבא שאין עושין נשים ועבדים בחבורה אחת משום תפלות משמע שנשים עם אנשים ישראלים מותר, ולמה דהיה סבור ר' עוקבא בר חנינא לא עבדינן לנשים לבדן אלא דוקא עם אנשים עיי"ש. הוינן שגם לר' יהודה דאידי אליביה רשאין לאכול בחבורה אחת שהוא בלא מחיצה. וגם הא דהכלה הופכת פניה שפרש"י ע"מ שארהב"א א"ר יוחנן מפני שהיא בושא לאכול לעיני הטנשים ע"י שמסתכלין בה שאין שייך בפני אביה ואחיה אלא בפני אנשים אחרים, אי"כ מפורש שלא היה מחיצה ביניהם. אבל בביתא כ"ג ובשעת התפלה הוא איסור ברור ומדאורייתא וצריך שתהיה מחיצה של י"ח טפחים ביניהם או שיהיו הנשים למעלה והאנשים למטה כרבארתי.

ומש"כ כתר"ה שאני פירשתי הקושיא על הויזין ולא על הגוזטראות, הנה כתבתי זה בשם הריעב"ץ בהגהותיה ואני אדרבה הקשתי עליו מר"פ כסוי הדם. אך מה שמקשה כתר"ה דלפ"ד למה לא מקשינן משום איסור לא תבעי הנה פשוט שהויזין היו של מתכות אך הגוזטראות טוברים שהיו של עץ. ועיקר בהגהת הריעב"ץ שם שאדרבה מזה שלא הקשה מלא הטעם הוכיח זה שמפרש שהקושיא לא היתה על הגוזטראות שלא היו קבועין אלא על הויזין שהיו קבועים, וכונתו שעל הויזין ניתא משום שהיו של מתכות, אבל משום הכל בכחב גם במתכות אסור, ידיו.

משה פיינשטיין

סימן פב

בדבר מחיצה בין נשים לאנשים בבית הכנסת ובענין הבימה

כ"ה תמוז תשס"ז.

מע"כ ידידי הר"ר מרדכי קאהן שליט"א.

הנה בדבר מחיצה שבין הנשים לאנשים ודאי מן הראוי כשאפשר טוב לעשות גבוהה שלא יתראו הנשים כלל ובפרט במדינה זו שהרבה נשים הולכות פרועי ראש וגם בורועות מגולות גם כשהולכות לביהכ"נ ובעוה"ר אין כח למחות בידן. אבל כשאי אפשר כבר בארתי בתשובה שנדפסה זה הרבה שנים שצריכה להיות גבוהה עד אחר הכתפים שהוא לבינוניות ערך ח"י טפחים שוהו השיעור מדין המחיצה, וגם אם יהיו בורועות מגולות לא יתראו. ובדבר השער כיון שהוא שעת הדחף שאין מניחין באופן אחר יש לסמוך על המקילין הרי"ף והרמב"ם שאין השער ערוה לענין ק"ש ודברי תורה. ובזמננו כבעוה"ר רוב הנשים הולכות פרועות ראש אף שהוא באיסור כתב בערוך השלחן סי' ע"ה שאף להתאסרין נמי יש להקל מאחר דעכ"פ הא אין דרכן לכסות, וערוה לאיסור ק"ש ודברי תורה תלוי בדרכן לכסותו ממש ולא שהאיסור מחשיב למקום מכוסה. ולע"ד נראה ראייה גדולה מהא דהוצרך רב ששת בברכות דף כ"ד להוכיח דשער באשה ערוה מקרא דשערך כעדר העוים שהוא קרא דדברי קבלה זרק מסברא בעלמא שהוא מדמשבח לה קרא בגוה כדפרש"י, ואמאי לא הביא הקרא דופרע ראש האשה שילפינן מזה דאסור לילך בגילוי הראש ומצד זה הוא מקום מכוסה שקושה להשער דין ערוה, אלא ודאי שהאיסור לילך מגולה לא היה עושה את השער בדין ערוה, ולכן הוצרך להביא קרא דמשבח לה בגוה שמה ש"מ תאח היא כדפרש"י, וא"כ מאחר שאף דמשבח קרא בגוה לא נאסר לקרות ק"ש כנגד שער פנויות שזרכן לילך פריעית כדפרש"י, אלא דטעם זה אינו אוסר כשדרכן לילך פרועות, לכן כיון שעתה הורגלו לילך אף הנשואות פרועות אף שהוא באיסור אינו ערוה לגבי ק"ש ודברי תורה, ולכן בשעת הדחף יש לסמוך ע"ז. ויראי ה' יש להם להחמיר להפוך פניהם לצד אחד כשאומרים קריאת שמע וכל סדר התפלה וכשא"א יסגרו עיניהם דכיון שלעצמן יכולין להחמיר אין זה שעה"ד לפניהם.

מה שרוצים לצרף ידיעה מעטה רסת אם נראות בזה זרועות המגולות אינו כלום אבל אם

מ"ז זכור
י"ד

המחיצה ליכא חסרון. אבל מצד אחר שאולי ילכו בלבוסי פריצות שנראה בשרן כמו שהן רגילות ללכת בעוה"ר הרבה נשים במדינתנו וא"כ יהיה אסור להתפלל כשפניהן לצד עורת הנשים להתפלל ולומר דברי תורה, אם לא שתראו להזהיר שיהיו מלובשות בצניעות כשבאות לביהכ"נ וגם לידע שיקיימו האזהרה.

דק בשערות המגולות שנתפרצו רוב הנשים בעוה"ר אין לאסור לקרות ק"ש כנגדן מטעם שלהריף והרמב"ם לא נאמר זה לענין ק"ש וד"ת, ואף להמחבר בסי' ע"ה סעי' ד' ודעימה שאוסרין נמי כתב בערוך השלחן שכיון שנתפרצו בזה הרבה נשים אף שהוא באיסור אין זה שוב בדין ערוה לק"ש וד"ת, ויש לע"ד ראיה גדולה לדבריו מהא דהוצרך רב ששת בברכות דף כ"ד להוכיח דשער באשה ערוה מקרא דשה"ש שנאמר שערך כעדר העזים שלא נאמר לענין זה אלא מסברא בעלמא מדמשבח לה קרא בגוה אלמא דיש לחוש שיבא להרהור, ואמאי לא הביא הקרא דופרע ראש האשה שמה ילפי' שאסורות לילך פרוצות ראש מדאורייתא כדתנא דברי' בכתובות דף ע"ב, אלמא דאין תלוי דין חשיבות לערוה להדין שצריכין לכסות ראשן ולכן הוצרך להסברא מדמשבח קרא בגוה ש"ם י"ב ליהוש' להרהור, וא"כ מאחר דהוינן שיה בעצמו אינו עושה שיהיו בדין ערוה כדחוינן מהא דלא הוה שערות בתולה בדין ערוה אלמא דבעינן תרתי שיהיה דרכן לכסות ושיהיה זה דבר שיש לחוש להרהור, ולכן אם דרך רוב הנשים ללכת מגולות אף שהוא באיסור אין להחשיבן לערוה לק"ש וד"ת ותלוי רק בהמציאות, ולכן אף שמן הראוי להחמיר אין למחות מלקרות כנגדן, אבל אם נראה בשרן במקום שצריך להיות מכוסה אף שהולכות מגולות מצד פריצות יש לאסור מלקרות ק"ש ואמירת ד"ת כנגדן, לכן אם רוצים דוקא בזכוכית יראה כתר"ה להזהיר שיבואו לביהכ"נ מלובשות בצניעות, ואם יארע לפעמים שתבוא אחת מלובשת שלא כראוי ולא יהיה באפשרי למחות בידה יצטרכו להזהר מלהתפלל ולומר ד"ת לצד ההוא אבל לסמוך ע"ז בקביעות אין יכולין, ושמעתי כי יש זכוכית שרק מצד אחד יכולין לראות וטוב לעשות בזכוכית כוונת שהנשים יוכלו לראות והאנשים לא יוכלו לראות, והנני יודיע.

משה פיינשטיין

היא יריעה כוונת שנראות באופן שאין להכיר המקומות שהן מגולות נחשב כסווי כיון שלא נראה גלוי הבשר רק נראות כצל בעלמא.

כשהנשים הן על הבאלקאני יוצאין בזה מצד דין מחיצה אף שהמחיצה נמוכה מאחר זוהן בגובה, אבל מאחר שהולכות בורועות מגולות צריך להוסיף יריעה עד שלא יתראו זרועותיהן, ואם אפשר טוב להוסיף עד שלא יראו גם את השער שלהן, אבל הבתי כנסיות כשיש להם באלקאני אין מקפידין שוב ואיני יודע טעם ובודאי הוא משום שאין יכולין לעשות כלום שלא ישמעו להם, וצריכים יראי ה' להפוך פניהם לצד אחר כשמתפללין.

בדבר הבימה אין קפידא שיהיה באמצע בית הכנסת ממש, וכמעט שעוד עדיף שיהיה קרוב יותר לפנים דברוב פעמים אין המתפללין ממלאין כל ביהכ"נ ועומדים רובם יותר קרוב לפנים וממילא צריכה הבימה להיות באמצע עמידת המתפללין כיון שעיקר הטעם הוא כדי שישמעו העם קה"ת, ואם אין מניחין מטעם הפסד מקומות וכדומה צריך עכ"פ ריוח גדול להיות בין העמוד להבימה לכה"פ כדי שיוכלו להקיף את הבימה כטעם החת"ס.

בענין עמוד ודאי צריך לעשות דהוא צריך להיות שלא במקום גבוה כדאמרי בכ"מ יורד לפני התיבה, אבל כיון שאינו מפורש זה שהוא הכרת לביהכ"נ, אם אין מניחין אין מחוייבין לעשות מריבה ומחלוקת בשביל העמוד, אבל ודאי צריך להשתדל להשפיע שיעשו כראוי וכהוגן בכל דבר, והנה בעירכם סקרענטאן יש הגרא"צ גוטערמאן שליט"א שהוא רב מובהק ותתיישבו עמו בכל דבר להורות למעשה. ידידו

משה פיינשטיין

פימן מג

בענין מחיצה בביהכ"נ בין העו"ג שעשו חלק שלמעלה מזכוכית

ערב ר"ה תשס"ז.

מע"כ ידידי מהר"ר אפרים אשר הלוי ראטענבערג שליט"א רב בלאס אנדושעלעס.

בדבר המחיצה שעשה חלק ממנה מזכוכית בערך שליש מלמעלה, הנה יפה כתב כתר"ה שמדין

להקל אבל באיזה מקומות שמעתי שמצד הדחק של בע"ב הקלו כאופן שעשו המחיצה לצד האנשים גבוהה כשיעורה אף כחומר כל י"ח טפחים אבל מצד הנשים עשו רק ארבעה פוט. אבל אין רוח חכמים נוחה מזה דאף שקיימו בזה ענין המחיצה מ"מ הא רובן הולכות שלא בצניעות בורועות מגולות וגם יותר מזה בעוה"ר, ויהיה ממילא אסור לומר דבר שבקדושה ולהתפלל שהוא נגד ערוה כמש דלכו"ע אסור, דאף הרי"ף והרמב"ם המקילין בשערות הראש לענין ק"ש ותפלה ודברי תורה ואף לערוך השלחן שאף להאוסרין יש להקל בזה"ל כשרובן בעוה"ר אין מכסות ראשן אף שעברו על איסור דאורייתא, ואני הבאתי ראיה גדולה לדבריה עיין בספרי שם סימן מ"ב, מ"מ בורועות מגולות אף אם רוב הנשים פרצות שלא לכסותן הוא ערוה שאסור להתפלל ולקרא ק"ש וכל דברי תורה כנגדן לכן צריך להשתדל בכל התוקף שתהיה המחיצה משני הצדדים עד אחר הכתפים שהוא כדלעיל.

ידידו

משה פיינשטיין

סימן כה

אם רשאי לשכור חדר בביהכ"נ של עוברי דת לחיות מיוחד לתפלה עבור שומרי תורה

ח' אלול תשכ"ד.

מע"כ ידידי הרה"ג ר' שלמה וואתרמאן שליט"א.

בדבר עיירה שאין שם ביהכ"נ לתפלה כדיני התורה רק ביהכ"נ של הקאנסערוואטיונים שהם כופרים, וכאשר באו לשם עשה איזה מניסוחות יומרי תורה עשו מנין בבית של אחד וניתוספו עוד משפחות משומרי תורה עד שצר להם המקום, אם רשאים לשכור חדר לתפלה בביהכ"נ של הקאנסערוואטיון שיש בעיירה, יפה כתב כתר"ה שאסור, ואף שיש מקום לומר דאחרי שיתפרסם בעיירה שיש שם חדר להתפלל ליראי ה' ושומרי תורה יהיה לזה הדין דבמתני' ע"ז דף י"א בדרך שהולך למקום שיש בה ע"ז ויכול להלך בה למקום אחר שיותר משום דשוב ליכא מראית עין דהרואה אומר למקום אחר הולך כדפרשיי שם, אבל נראה דהוא דוקא כשגם למקום

כנסיות שהגביהו את רצפת עורת הנשים לערך פוט ויותר ואין מניחין להגביה את המחיצה, וזה לא טוב לע"ד אף כשהולכות הנשים בצניעות משום שאשער בקל לבא לידי קלות ראש ברובי שיחה וגם בנגיעות דדמי זה לנשים גבוהות בקומה ואנשים נמוכים מעט מהם, אם לא שיוסיפו על המחיצה חצי פוט, שיהיה מצד האנשים גבוה ס"ו אינטשעס שהם חמשה פוט והצי' ומצד עמידת הנשים נ"ד אינטשעס שהם ארבעה פוט וחצי, שזה יקשה להן לבא לידי קלות ראש, אך מ"מ איני אומר איסור ברור אף אם לא יגביהו המחיצה יותר מהשעס שהם חמשה פוט אף שאין דעתי נוחה מזה.

ולכן כאשר נתרצו הבעה"ב לתקן אבל רק כפי הדין המוכרח ולא יותר, והנשים מוכרחות לבא לביהכ"נ בצניעות, רשאים לעשות מחיצה למעלה בזכוכית, להשלים עד ששים אינטשעס ולא פחות, ואם יכולין להוריד את רצפת הנשים שיהיה בשה גם מצדן ששים אינטשעס או להוסיף על המחיצה עד ס"ו הוא טוב, ואם לאו איני אוסר אבל אין דעתי נוחה מזה, וכמובן כל זה כתבתי מעצם חיוב הדין כשיש דוחק מצד הבע"ב, אבל מהראוי להחמיר להגביה המחיצה עד שלא יתראו גם ראשיהן ושתייה המחיצה מדבר שלי נראו הנשים כדכתבתי בתשובותי שם.

הנני ידידו אוהבו,

משה פיינשטיין

סימן כז

בדבר מחיצה בעזרת נשים

מע"כ ידידי הרה"ג מהר"ח שאול באלאטניקאוו שליט"א, הרב בסו סיטי.

יעיין כתר"ה בספרי אגרות משה חלק א"ח סימן ל"ט שבארתי מקור הדין וחומר האיסור, אבל בארתי שסגי במחיצה גבוהה עד אחר הכתפים שהוא לתוספות גובה י"ח טפחים ולרשב"ם קרוב ליי"ט טפחים שהוא יותר מששים אינטשעס, אבל מ"מ אמרתי בטעלעפאן שיש להקל בששים אינטשעס מאחר שחויבן בדרותינן שנשים בנינויות הוא בחמשה פוט שהם ששים אינטשעס עד אחר הכתפים ואולי כפי שאמרו אחרים הוא בערך ג"ח אינטשעס אבל בפחות מזה אין

היא רק למנוע קלות ראש מסתבר ליה דבמחיצה שהיא
בבוחה עד אחר הכתפים לא יבואו לידי קלות ראש
וש"י. ואם נלך בדרך זה שפיר צדקו דברי כתב
ההקרות על תשובתו הנ"ל דבשעת התפלה אפשר
דלא בני מחיצה כלל. שהרי כיון דמהימא דתיקון
גדול אתה באת למילף הרי אמרינן שם בהדיא בגמרא
שלא בא לידי קלות ראש אלא מחמת והשמה
כדאמרינן עכשיו שעסקין בשמחה ויצה"ר שולט על
אחת כמה וכמה הרי להדיא שלא למדו בקיו להתיר
עשיית הגווסטרא אלא מחמת שהיו עסקין בשמחה.
וכבר הבאתי לעיל דברי הגר"א בסימן תקכ"ט דמבואר
דבריו להדיא דכל ענין הגווסטרא לא היה אלא מחמת
שהשמחה גרם להם קלות ראש ופשוטו הסוגיא בי"כ
מורה כדבריו וא"כ לפיזו ענין לנו דבשעת התפלה
דלא זמן שמחה היא כלל דבעי מחיצה. ומה שכתב
ד"ל הגה. ח"י לומר כן ושורא ליה לכתריה. ומה
דדא במקדש אין ובסנין שם אלא ביראה וא"כ לא
היו ובסנין שם אלא לצורך מצוה שהיא לעשות בעצמן
איה מצוה או לראות כהנים בעבודתם ש"כ הוא
מצוה עין ביומא דף ע' ופ"מ היה אסור ע"כ. וכל
זה הם דברי הכ"י בעלמא שהרי איתא בהדיא בגמרא
ועדין היו באין לידי קלות ראש ואירבה מבואר התם
בהדיא דאילו שהיו באין לידי קלות ראש מחמת
השמחה לא הי צורך לגווסטרא.

ב) וכתב שם עוד לקמן ח"ל ובמקום קבוץ לדברי
הרשות ואף בחתונות מסופקי אם יש נאיסור
זה באופן שליכא חשש יתוד יותר נטה שליכא לאיסור
זה דהא אשכחן באכילת פסח שהיו אוכלין והנשים
הנשים בבית אחד. והיו שם כמה משפחות שאין לך
כל פסח ופסח שלא זמנו עליו יותר מעשרה כדאיתא
בפסחים דף ס"ד. וכ"י וגם הא דזכולה תופכת פניה
שפרשיי ע"מ שארז"א א"ר יוחנן מפני שהיא בושא
לאכול לעיני האנשים ע"י שמסתכלין בה שאין שייך
בפני אביה והאיה אלא בפני אנשים אחרים אי"כ
מפורש שלא היה מחיצה ביניהם. אבל בביה"כ וישעת
התפלה הוא איסור ברור ומדאורייתא וצריך שתהיה
מחיצה של י"ח ספחים ביניהם או שהיו הנשים למעלה
האנשים למטה כדבארתי. ע"כ דבריו.

ג) וסותר א"ע כאן עם משי"כ בתשובה אחת הקודמת
בסימן מ' וז"ל אבל לא בשביל זה הוא ענין
חיוב המחיצה בבית הכנסת ובכל מקום שמתאספים
שמחוייבין לעשות מחיצה בין אנשים לנשים ע"כ.
ועוד לדעתו ולשיטתיה דכל ענין המחיצה לא ילפינן

אלא מהימא ועשו שם תיקון גדול ושם נופיז לא
ידעינן אלא משום דילפינן בקיו כדאמרינן התם
עכשיו שעסקין בשמחה ויצה"ר שולט עאכ"כ אי"כ
לפיו מסתברא הרבה טפי להתחייב לעשות מחיצה
בהתנוות שהיא זמן שמחה מבשעת התפלה בבית
הכנסת דלאו זמן שמחה היא. ומה שכתב לעיל מיניה
ח"ל אבל מהספד דלענין לבא שלמדוין משם משמע
דהוא איסור בכל מקום שמתקבצין שם לא"יה חיוב
להתקבץ ובלא צורך חיוב קבוץ אף במקדש מותר כמא
דחנה שהתפללה במקדש אצל עלי וכהא דדחה ונכנסה
בקדושין דף ג"ב ע"כ אין לדברים הללו שום מובן.
כיון דמבואר בגמרא שראו צורך בחיוב גדול שעשו
מחמת שבאו לידי קלות ראש אי"כ מה לי אם מתקבצין
אנשים ונשים מחמת שחיוב הוא להתקבץ או לא הלא
הקלות ראש הוא הגורם להתחייב במחיצה. ואדרבא
מסתברא טפי לחייב לעשות מחיצה בזמן שעסקין
בשמחה אפילו אין מתקבצין מחמת שחיוב הוא
להתקבץ משום דשכיחא יותר או קלות ראש וכדאמרי'
עכשיו שעסקין בשמחה עאכ"כ. גם גוף הסברא שלו
שחידש דדקא או איכא איסור מדאורייתא כשמתקבצין
מחמת שחיובא הוא להתקבץ היא סברא שבה איתא
מלבד ואין לה שום טעם וריק. והבאתי לעיל דברי
הגר"א בסימן תקכ"ט. וטמבאר מדבריו שם להדיא
להיפך וגם פשוטו הגמרא בסוכה ודברי כל הפוסקים
מורים להיפך. גם מה שהפריז עוד על המדה וכתב
דאיכא איסור מדאורייתא מביא לידי גזרון כמו שכבר
כתבתי לעיל בסימן י"ח עיי"ש.

סימן כא

בענין אם יש לסמוך על סברת הערוך השלחן
שבזמנינו צריך לברך ולקרוא נגנדי נשים
ההולכות פרוצות ראש

ש"ס בסימן מ"ב באמצע התשובה כתב ח"ל ובזמנינו
שבועות"ר רוב הנשים הולכות פרוצות ראש אף
שהוא באיסור כתב בערוך השלחן סימן ע"ה שאף
להאוסרין נמי יש לחלק מאחר דעכ"פ הא אין דרכן
לכסות. וערה לאיסור ק"ש דברי תורה תלוי בדרך
לכסותו ממש ולא שהאיסור מחשיב למקום מכוסה.
ולעיד נראה דאיה גדולה מהא דהצורך רב ששת
בכרכות דף כ"ד להוכיח דשער באשה ערה מקרא

דשערך כעדר העוים שהוא קרא ודברי קבלה ורק
מסתברא בעלמא מדשבת לה קרא בגוה כדפרשי"י. ואמאי
לא הביא הקרא דזפרע ראש האשה שילפינן מהו דאסור
לילך בגילוי הראש ומצד זה הוא מקום מכוסה שעושה
לדשער דין ערה. אלא חאי שהאיסור לילך מגולה
לא היה עושה את השער בדין ערה. ולכן הוצרך
להביא קרא דמשבת לה בגוה שמה ש"מ תאה היא
כדפרשי"י. וא"כ מאחר שאין דכסבה קרא בגוה לא
נאסר לקרות ק"ש כנגד שער פניות שדרכן לילך
פרוצות כמפורש בש"ע. אלמא דטעם זה אינו איסור
כשדרכן לילך פרוצות. לכן כיון שענה הורגלו לילך
אף הנשואות פרוצות אף שהוא באיסור אינו ערה
לגבי ק"ש דדברי תורה. ע"כ דבריו.

א) ולאו ראי' היא. דודאי אי לא האי קרא דשערך
כעדר העוים שגילתה קרא דשער באשה בעצם
ערה היא משום הא לחודיה שהתורה מצריך לנשים
ונשואות לכסות שערות ראשיהן לא היה ידעינן שהוא
מטעם ערה דאלי' הוי זה גוה"כ האין לומר לו יתא
דגוה"כ הוא מ"מ הרי דרכן לכסות והרי קי"ל טפח
מגולה במקומות שדרכן לכסות הוי ערה. דא דה"מ
במקומות שדרכן לכסות מחמת צניעות אבל לא מה
שדרכן לכסות מחמת גוה"כ וגוה"כ לא נאמרה אלא
לענין דאסורה לילך כן אבל לא לעשותה כערה לק"ש
דדברי תורה ולכן איצטריך קרא דשערך כעדר העוים
לאשמעינן דשער באשה בעצם ערה היא. ובא זה
וגילה על זה דהך ופרע את ראש האשה דמינה ילפינן
דנשים נשואות אסורות לילך פרוצות ראש הוא בי"כ
מטעם ערה וכיון דלא אסרה תורה אלא נשואות
ולא פניות אי"כ פניות אין דרכן לכסות וע"כ לא
הוי ממילא ערה לענין ק"ש ד"ת כמו שאר מקומות
שארין דרכן לכסות שאין נחשבין ערה לק"ש משום
שרגילין בכך. אמנם ה"מ פניות כיון שמתרות מה"ת
וא"כ אין דרכן לכסות בהיתר וברשות התורה משאי"כ
נשואות כיון שמהייבוב לכסות מה"ת חאי לא מהני
מה שהן עוברות על דת תורה הולכות פרוצות ראש
להחשיבן בשביל כן אין דרכן לכסות דלא אמרינן
כן אלא לענין מקומות דלא הוי ערה ממש ותליא
רק במתנה המקום ואמרו חכמים דבמקומות שנהגות
שלא לכסות ורגילין בכך לא הוי ממילא ערה לענין
ק"ש ודברי תורה אבל לא במקומות דהוי ערה
חייבות לכסותן מה"ת. וראי' לזה דאלת"ה אי"כ
אין לדבר סוף ולכשתתקלקלו ויפרצו יותר נמי נימא
הכי דהשתא כיון שרגילין בכך לא הוי ערה ויתבטל
ח"ו כל דיני ערה בשביל הפרצים אלא ע"כ דלא

אמרו חכמים דבמקומות שאין דרכן לכסות לא הוי
ערה לק"ש וד"ת אלא כשאין דרכן לכסות ברשות
התורה ולא כשעוברות בכך על דת משה. ואח"כ מצאתי
בתפארת שמואל על הרא"ש ברשות דף כ"ד ד"ה חבר
שרגיל להיות מכוסה באשה שכתב ח"ל פ"י לאפוקי
מה שדרך נשים להיות מגולה כמון הפנים הצואר
וידיים אבל נראה בעיניי במיקל שרגילות הנשים לגלות
ורוצותיהן וכ"י. זהו מנהג רב זקורא אפי בהם חקים
לא טובים וטפח באשה ערה ע"כ לא תמה שמתחיל
במתנה רע דמשמע שאינו אסור מדינא וס"מ דא"ת ביה
איסורא דטפח באשה ערה. וע"כ דסוגונו כדברינו
הנ"ל דמאחר דמינא אסור לילך כן שיק ביה הך
דינא דטפח מגולה באשה ערה לק"ש ול"ש לומר
דמכיון שנהגות כן ורגילין בכך לא הוי ממילא ערה
לק"ש דה"מ כשהמתנה היא ברשות התורה משאי"כ
מנהג זה שהוא מנהג רע והוא נגד התורה הוי שפיר
ערה לק"ש ול"ש לימנר ביה דהוי דרכן בכך. ועיין
במ"ב סימן ע"ה סעיף ב' שהביא בי"כ ראייה ברורה
לדחות דעת הערוך השלחן הנ"ל יע"ש.

וא"כ אין מקום לסמוך על סברת הערוך השלחן בה
אפילו בשעת הדחק.

סימן כב

בענין טומא שהכלב מנהיגו אם מותר לו ליכנס
לביית הכנסת עם הכלב

ש"ס בסימן מ"ה כתב ח"ל ומה דבבר הסומא אשר
למדו לכלב להוליכו ומטכרו הכלב להיות תמיד
אצלו אם יכול ליכנס לביה"כ להתפלל בצבור ולשמעו
קדיש וקדושה וקריאת וקריאת המגילה וכדומה אף
שהכלב מטכרו ליכנס עמו או שיש בהו בוית להכניס
בע"ה לבית הכנסת שהוא מקדש מעט. והנה איתא
בירושלמי פ' בני העיר ה"ג ד' אימי מפקיד לספריא
אם אתא ברנש גביכון מלכלך באורייתא לגבכון תהטון
מקבלין ליה ולהמריה ולמנו. הוא משום דסובר כ"י
בן לוי דאמר שם לעיל מהו כתיב כונוסיות ובתי מדרשות
לחכמים ולתלמידיהם. וכדאיתא גם בגמרא דידן בוף
כ"ח אמר רבא חכמים ותלמידיהן מותרין דאמר ריב"ל
מאי בי רבנן בינא דרבנן. ולכן אמר ד' אימי לספריא
שאף אם הוא רק קצת בן תורה נמי נחשב כבן תורה
לגבי זה ומותר כשהוא אורה להיות שם עם תמרו וכל
כליו הובא ברין במגילה שם. וא"כ חזינן דהכנסת

מימן קיד

ביוצאה הראשית פרועה ביהו"צ במדינתנו
לענין חיוב גירושין וכתובת ובמניחת
מקנת מגולות לק"ש ובענין ברכה על
סדיעה, ובענין בה"כ שבבתים

יד מביא תשרי

לפיכך יודיו מהרר חיים גראס שליט"א

בדבר אכה שאינה רוצה לכסות עורה בזמן הזה
שבמקור רוב נשים אף מסומרי תורה
מגולות בזה אם מתחייב לגרסה, והנה ביהו"צ כאן
מכריזין בדין אין נוגע זה למעשה ובכביל זה לא
גיר לגרסה בדין ולא ליטא אינה אחרת וממילא
אין נוגע זה גם לענין כתובה דא יצטרך הבעל
ליתן לה כל כך כמות עד שתתמצה לקבל הגמ.

ובנוף הדבר כיון שבהו"צ אין להחשיבה פרועה
בזה כיון שכתובה מגולות בזה אין להפסיקה כתובתה
ואם ידע הבעל בתחלה שכשנאשה שאינה רוצה לכסות
העור וכו' נראה וכתב לה כתובה אף אם היה זה
בזמן כרוב הנשים היו מכסות עורן כיון גמי היה
בדין ליתן לה כתובה כיון שידע ובתורה ותהיה לה
הכתובה. הדין הנ"ל הוא רק כשלא ידע כחשב שתתנוג
ככל בנות ישראל הכשרות ולבסוף לא רצתה או
שאר זמן קלקלה בעשיה בזה ואינה רוצית טוב
לכסות עורה בזה אסור שינאשה בלא כתובה ובהו"צ
אם לא אברה לו קודם הקידושין תכנסה עורה לא
היה יכול לבטל על חוקת כשרותה שתכנסה עורה
היה זה כידע ובתורה שאין שייך כלל לדון להפסיקה
כתובתה.

ובמכסה עורה אבל מניחה מקנת מהן מגולות
לענין אמירת דבר שבקדושה. והנה ביהו"צ כיש טעם
גדול שחשקו אינה עורה לענין ק"ש ודבר שבקדושה
אף להסביר דשער הוא עורה גם לק"ש אף שראוי
להחמיר וגם מהמה שמקנת עורות יש שמתירין
לגמרי, לכן יש לחקל כשמוגלה לצד פניה עור שתי
אצבעות בטובה שהוא חצי פנה אבל יותר יש לאסור
דברי רובת פניה הוא עור שני פתחים ויהיה זה בידו
בשיעור פנה.

יבא מקומו (אם)
באמרה ק"ש האשה
דבר - היא (אם)
שם (אם) (אמרה)

אצא מה אלה ח"א
מימן נז

באיסור פריעת הראש לאלמנה במקום
הפסד גדול

נשאלתי בדבר אכה שנתאלמנה וצריכה לפרנס
בניה ואינה מצאה להסחכר למשרה שיהיה
כדי לפרנס את בניה אלא באה לא תכסה את ראשה
בשחיתה בהעפוס לעבור במכרותה אם רשאה והשבתו
שיש להתיר לה בצורך גדול כזה. והנה פשוט שאף
להביט והדגמיר בפי' היא טקיה שסברי מירושלמי
שגם אלמנה אסורה ללכת פרועה ראש הוא רק מצד
דת יהודית דמראיתיה הא רק בא"א נאמר ולכן
כיון שיש לפרנס דבאחר שלא נאמר בתורה בלשון
איסור הוא רק חיוב עשה כהלך בכיסוי הראש.
ומסתבר לע"ד שבה פליגי ב' הלכות ברש"י
כתובות דף ע"ב בפרוש הילפומא דללישנא קמא
כפי' דמדעבדין לה הכי לגולה מדה כגון מדה כמו
שעשתה להתנאות ככלל דאסור טובר שהוא איסור
וענין ברישביא שכתב לפי' זה דרש"י ככלל דפרעת
הראש פרועות הוא לאכה שלכן הוא הוא איסור
וללישנא בראש כפי' מדכתיב ופרע ככלל דהוא
שענת לאו פרועה היה כ"מ אין דרך בנות ישראל
לצאת פרועות ראש משכך והיא ענין מציה עליה
ללכת בכיסוי הראש ולא ענין איסור רק שגמילא
נעשה איסור דהא עוברת על הפסה כשהולכת פרועה
ראש ומסיק רש"י שכן עיקר. ההלוק לר"א הוא דאם
הוא איסור יש לאסור אף בהפסד גדול שתפסיד כל
ממנה אבל אם הוא רק חיוב עשה הוי גם אונס
ממון דיותר מהחשב אונס דבעשה חיוב רק עד חומש.

ולכן כל שהוא הפסד כחומש נכסיו יותר הוא שאין
מסוג משרה להרויח לחיותה חיות בניה הוא אהם
שאינה מחויבת ללישנא בתרא שהוא עיקר.
אך מ"מ בא"א שהוא דאורייתא יש לאסור מספק
פי' לישנא קמא דרש"י שטובר שהוא איסור שלכן.
יש לאסור אף להפסד דכל ממנה אבל כאלמנה שהוא
רק דת יהודית יש להקל מספק דודאי לא חמיר
כאיסור דרבנן מספק לקולא. ויש גם לומר שאולי
דת יהודית הוא רק מדיני כגון שאין לאסור באופן
שלא מצינו שנהגו ובמקום הפסד הא לא מצינו שנהגו.
משה פיינשטיין

בענין פאה נכרית

עסק י"א תבח השכ"ב

עסק יודיו הנכבד בהר"ר דוד לאא שליט"א
הנה בענין פאה נכרית שנתאלמה פרועתה ורובית
הבבחה תזיה אכר כתר"ה רוצה לידע דעתי
בזה. הנכח לע"ד אף שאינם כאן דהרמ"ט לאסור פאה
נכרית משום מראית עינין עינין בעצרת וקנים ארח
סימן ע"ה. מ"מ רוב רבניהו וגם מאלו שממכין
עיקרי העשרה. עליהם מתוירים הם הרב"א שם
ובסימן ס"ג בר"מ החב"א הפמ"ג וכן משמע גם
מהגרי"א שטובר כן שלא אסרו בזה כשום מראית עינין.
ובפסקי שו"ע מהגב"מ פי' בזה אכה הוא אידי
דיתבא בפאה נכרית דוקא במכסה לא היה שייך
לומר דעל עורות וקנה לילדה ניהו"ט לבה"כ עלה.
הטעם פשוט שכוין שלא מצינו בג"מ שאסור אין
למילף בפלוגתא אחרים שאסרו משום כראית עינין.
דאין לביילף הוא כאידך. ולכן נאמר איסור נראיה
עין ביהודי בכל דבר שאסור. ובכ"כ נכרית היא
הא אין למילף והיא דאין זה איסור לא אלא אצ"כ
כ"ה דעל האשה להיות צנועה הלכות ראשה ואין
למילף מזה כאסור בשבת ועוד איסורי לאין. ועוד
משום שברוב הפעמים ניכר השערות הם מפאה
נכרית. ואף אם אינו ניכר לאנשים שאין מכתבין
כ"כ בגמ' עד שיכירו מ"מ לנשים והיא ניכר ברובא
דדבא האולי גם כולן ניכרות. ולכן בשביל מה
שנודחו לפעמים ותקנת שלא ניכר לא אסור.

וכעין ראייה לזה מוא שסותר להתגלה חקן
במספרים כעין העד ולא אסרו משום מראית עינין אף
ששם הוא כאיסורי לאין וגם הם חמש לאין אלמא
דלא בכל דבר אסור. ואולי הוא נמי משום דברוב
הפעמים ניכר להדגילים להתגלה שאינו גלוח העפר,
לא אסרו בשביל פעמים ותקנים שלא ניכר. ואף שהם
מצוים גם בין אנשים שאין מתגלחין שהם אין
מכירין כ"כ מ"מ כיון שלהתגלחיים הוא ניכר כבר
הוא כידוע זה לכל הדברך הברא אית ליה וידעו הכל
שפלותו מתגלה במספרים ובכ"כ וכדומה ולא חזרה.
וא"כ כ"ש באשה שעיקר היא נמצאת בין הנשים
שהן מכירות שהיא פאה נכרית שאין לאסור בשביל
שישעו אנשים שאין מכירין זה וזההב כידוע גם
להם ואף אם היא אשה שאלמנתה בין אנשים נמי
כיון הע"כ ניכר לנשים אין לאסור. וממילא אין

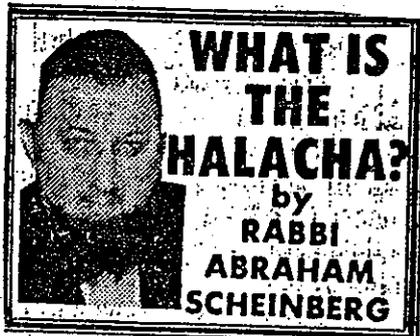
מאיסורי לאין. וכ"כ שהוא רק כאיסורי עשה שאפשר
שליכא כלל איסור מראית עין בזה.

ויש עוד טעם גדול במה כלא אכרו בפאה נכרית.
דכיון דידעו לכל שיש ללבוש פאה נכרית שתזיה
גומית כשערות האכה עצמה אין לאסור דמזיה
יחסדה הרואים מרשק ואלו כאין מכתבין כ"כ
בנשים כהשער הנראה הוא משערות האשה עצמה
כיון שהיא מחזקת לאכה כשרה וידעין שטקרו
האי מכירין כאינן ערהויה הרואים אותה בקרוב
ומסתמלין הרי ברוב הפעמים יכירו שהיא פאה
נכרית ואין לומר שבמדינתנו זו ביהו"צ שנתפרצה
כרוב נשים בעה"ד אין מכות ראשן שלכן יאמרו
גם עליה שהיא מהפרצות בזה. שלכן אף שלא אסור
רבנן אגן יש לאסור. והיא דאגן אין מודשין איסור
מה שלא אסרו בתולה בג"מ והטעמים. ועוד זה איך
לחוש שיצא קלקול בזה דלהמכירין אותה לא יהיה
כיום חסד כיון שידעין שהיא אכה כשרה. ולהאין
מכירין אותה ויאמרו שגם היא מהפרצות בזה הרי
לא ילמדו מפניה יחד ככאר הפרצות שהן הרבה
בעה"ד. ולא פשוט שאסרו בב"מ וטעם זה הוא
גם על מה שלא אסרו לגלה בכספרים כעין חקר וטעם
שנמי כיון שידעו שאפשר לגלוח כעין הער ברוב
המותר לא יהיהוה. ואף שנתפרץ בעה"ד שהרבה
מגלחין בתער מ"מ אין לאסור ענה מה שלא אסרו
מתגלה. וגם להפסידן אותו לא יהיה שום חסד כיון
שהוא בחוקת כשרות והואין מכירין לא יבא מה שם
קלקול בזה שיחשבו עליו שגם הוא מהעבריינים יותר
ממה שנמצאים שאר העבריינים.

ולכן לדינא אין בתר"ה יכול למחות ביד אשתו
הרבנית החשובה מלבוש פאה נכרית. שאף אם
כתר"ה רוצה להחמיר אינו יכול להטיל חומרותיו
עליה שהו רק דין שלה. וכיון שהיא עושה כד"ן
שהוא כרוב הפוסקים וכגון נראה כמותה. אינו יכול
להחמיר עליה אף אם לא הבסה כלל הפאה נכרית.
וכ"כ כשרוצה להלביש טבע עליה שיכסה רוב מהפאה
נכרית שאין לבת"ה להפסיד כלל. והם כתר"ה הוא
שנתנהגין להתגלה בכ"כ ומספרים כעין העד ולא חש
על צנעו לראית עינין שהוא רק מטעמים שגארוני
ודאי לא שייך שיחמיר עליה בפאה נכרית שהרי הוא
כסותר הנהגת עצמו כאותן העסקים איכא בזה עוד
מכ"כ מדבארתי.

דיו"ט

משה פיינשטיין

Question: In tevila of a pressure cooker should we immerse it as a unit or should we disassemble it for the tevila?

Answer: The preferred procedure is to have the pressure cooker immersed as it is, but it is also kosher if the parts were immersed.

(Source: Minchas Yitzchock, vol. 3, No. 77)

Question: Are women permitted to wear slacks or prohibited because of lo-silbosh?

Answer: If the custom of the locality is that slacks are not specifically designated either for male or female, there is no prohibition of lo-silbosh.

(Source: Yore Dea'ah, chapter 122; Oholai Yaakov, No. 70)

Question: Is it a law (din) or a

EDITOR'S REPLY: The prohibition of a person not wearing the garments of the opposite sex (Deut. 22:5 - Nazir 59a) applies to a person who does this for illicit behavior, to hide the fact that she is a female so that she will be able to mingle amongst the males. But if it is to protect herself against the cold in the winter, from the sun in the summer or from the rain, it is permitted (Shach and Taz in the Shulchan Aruch Yoreh Dayeh 182:5).

The Aitzai Livonah (ibid) points out that this would still be prohibited if you couldn't tell the difference between the sexes (in the haircut, dress and appearance) but if it is obvious that you are a male or a female, then it is permitted to wear these clothes for protection purposes.

While it is permitted for a woman to wear pants it is customary for a pious person when she has to associate with other people, not to wear pants as a sign of Tzinus — modesty.

S.K.

מדינת ישראל

OVADIA YOSSEF

RICHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

עובדיה יוסף

רצון לציון הרב הראשי לישראל

מדינת ישראל

OVADIA YOSSEF

RICHON LEZION CHIEF RABBI OF ISRAEL

עובדיה יוסף

רצון לציון הרב הראשי לישראל

ב"ה ירושלים - אדר א' תשל"ג - JERUSALEM

ב"ה ירושלים - JERUSALEM

29

רק להתדמות לחברותיה, כיון שהראשונות נתכוונו להתדמות לגברים נשאר הדבר בגדר איסור. וע"ע בשו"ת אבני נזר/חח"ס סי' קנ). ובשורת שרגא המאיר (סי' נה). ואכמ"ל בזה.

והנה אורך החצאית צריכה להיות עכ"פ עד למטה מהברך, כדי שגם בישיבתה ישאר מכוסה כל החלק שמעל לברכים, שהוא בכלל ירך, (ובמ"ש במועד קטן טז: מה ירך בסתר אף ד"ת בסתר), לכן אם אין הבנות שומעות לקול מורים ללבוש חצאית ארוכה כנ"ל, יש להעדיף מכנסים על חצאיות קצרות, שדין מכנסים אלו בבחינת הרע במיעוטו. ודמי למ"ש בטוסה(מה.), זמרי גברי ועני נשי פריצותא, זמרי נשי ועני גברי כאש בנעורת, למאי נפקא מינה, לבטולי הא מקמי הא. ופירש רש"י, שאם אין שומעין לנו לבטל שניהם נקדים לבטל את זה שהוא כאש בנעורת שהיא פריצות יותר גדולה. ע"ש. ומה גם שיש לצדד שבחצאיות אלו שהן אופנה שהמציאה נשים פרוצים, יש בזה משום ובחוקותיהם לא תלכו, לפי המבואר ברמב"ם(פי"א מה' עכו"ס ה"א) ובכסף משנה שם בשם מהר"י קולון. ע"ש. אבל במכנסים אלו אין בהן פריצות כ"כ שיתחייבו עליהן משום הלאו של ובחוקותיהם לא תלכו. (וראה בשו"ת אהרות משה חיו"ד ס"ס פא ובשו"ת משנה הלכות סי' קטו. ואכמ"ל.) ועכ"פ הדבר ברור שלבישת חצאיות קצרות גרועה בהרבה ממכנסים, ואם אין דבריננו נשמעים יש להעדיף המכנסים מהחצאיות הקצרות.

בדבר בנות המופיעות בבית הספר חייבן דהי, בלבוש מכנסים, ושאל, כי בהיות ולדאבון לבנו רבה הפרצה בגדרי הצניעות ובנות רבות באות לבית הספר בחצאיות קצרות ביותר, אם אין להעדיף מכנסים על חצאיות כאלה, ובפרט בימי החורף שיש סיכויים שיקבלו עצה להעדת מכנסים על חצאיות "מיני".

הנה הבית חדש ביורה דעה (סי' קפב) כ', שאיסור "לא יהי כלי גבר על אשה", אינו אלא באשה העושה כן במחויבן כדי להתדמות לגבר, אבל אשה הלובשת כן בכדי להגן בימות החמה מפני החמה ובימות הגשמים מפני הצנה מותר. וכן פסק בפשפשות הסורי זהב שם סק"ד. וכן נקטי להלכה בס' בית לחם יהודה ובס' עצי לבונה יו"ד שם. ואמנם הש"ך כ' ע"ד הב"ח שאין דבריו מוכרחים כל כך. וכן בס' יד הקטנה ח"ב(פ"ו מה' עכו"ס) חלק על הב"ח, ואסר בחוקף גם כשכוונת הלובשת מפני החמה או הצנה, שבכל אופן עוברת בלאו. וע"ע בשו"ת דברי חיים ח"ב (חיו"ד ס"ס טב). ע"ש. אבל בשו"ת מהר"י מינץ(סי' סז דל"ב ע"א) ס"ל כהב"ח, שאין איסור אלא כשעושה כן להתדמות למטרת ניאוף. ע"ש. וכן פסק בשו"ת אבני צדק (חיו"ד סי' עב). גם בס' חולדות זאב על שבת ח"ב (דף קעג ע"א) כ' ליישב ד' הב"ח והט"ו להלכה. ע"ש.

- בסיכום:
- א. אסור לבנות ישראל ללבוש חצאיות או שמלות קצרות(מיני). ואיסור זה יש בו לאו מן התורה, שנאמר ובחוקותיהם לא תלכו.
 - ב. אין לבנות ללבוש מכנסים, ואע"פ שאין בזה איסור מן התורה משום לא יהי כלי גבר על אשה, כיון שהם משונים ממכנסי גברים, מכל מקום יש בזה משום שחץ ופריצות.
 - ג. במקום חולי של צנה יש מתירים לנשים ללבוש מכנסים שאינן מהודקות על הגוף, להגן מפני הצנה.
 - ד. צריך להשתדל ולהשפיע בדרכי נועם שהבנות ילבשו חצאיות ושמלות צנועות, באופן שמכסות את הברכים גם בעת ישיבתן.
 - ה. במקום שלא ישמעו לנו הבנות ללבוש חצאיות או שמלות באופן שמכסות את הברכים, יש להעדיף מכנסים על חצאיות ושמלות קצרות(מיני), ובלבד שלא יהיו המכנסים מהודקות על הגוף ממש.

וראתי בשו"ת מנחת יצחק ח"ב(סי' קח) שנשאל על הלובשת מכנסים אם יש בזה לאו דלא יהי כלי גבר על אשה, אע"פ שהמכנסים הן צבעוניות שאין האנשים לובשים אותן כלל, והשיב שהדבר פשוט שהוא איסור גמור, כי מלבד שבגדים אלו הם בגדי שחץ ופריצות ומביאים לידי חוצנה, ועוד שבאמת הן בכלל מה שכתוב לא יהי כלי גבר על אשה כיון שעדיין שם מכנסים עליהן, ואע"פ שהן משונות קצת ממכנסי גברים, מכל מקום שמש עליהן. ובמ"ש כיו"ב באבני צדק סי' עב לענין כובע ע"ש. אולם לפע"ד נראה שאין בזה לאו מן התורה, וכדמוכח בנדירים(מט:), דביחתי דר' יהודה עבדת גלימא, כד נפקת לשוקא מכסייא ונפקת בה, וכד הוה נפיק ר' יהודה לצלווי הוה מכסי ומצלי בה, ומברך בדרך שעטני מעיל. ומבואר: מכאן שאפילו בגד שצורתו שיה לאנשים ולנשים כאחת, מותר. וכ"כ מהרש"א בח"א שם, דאע"ג דאתחיה נפקת ביה לשוקא לית ביה משום לא ילבש גבר שמלת אשה, דהיינו דוקא בבגד המיוחד לאשה, אבל מעיל כזה שמייוחד לנשים לית לן בה. ע"ש. וכן פסק הגאון מהריק"ש בשו"ת אהלי יעקב (סי' ע), ושהמדייק בדברי הרמב"ם והפוסקים יודע בבירור שלא נאסר לאשה אלא מלבוש שמייוחדת צורתו לאנשים בלבד, וכן לא נאסר לאיש מלבוש שמייוחדת צורתו לנשים בלבד, אבל מלבוש ששוה צורתו לאנשים ולנשים מותר, כדאשכחן בגמרא דנדירים(מט:). ע"ש. וכן פסק הגר"ח פלאגי בשו"ת לב חיים ח"ג(סי' כו). וע"ע בשו"ת מהר"י שטייף(צו). ע"ש. ומכ"ש מכנסים אלו שצורתם משונה ממכנסי גברים שאין בהן משום לא יהי כלי גבר על אשה. ומכל מקום יש להחמיר בלבישתן משום שהן בגדי שחץ ופריצות, ובפרט כשהמכנסים מהודקות ממש על הגוף. וכ"כ בשו"ת ישכיל עבדי (ח"ה, חיו"ד סי' כ, וח"ו, חאה"ע סי' נד). ע"ש. וע"ע בשו"ת הרשב"א ח"ד(סי' ז) בדין לא יהי כלי גבר על אשה, שאפילו אם אין כוונתה להתדמות לגבר,

בכבוד רב,
עובדיה יוסף
ראסון לציון הרב הראשי לישראל